

BIRŽŲ MIESTO PLĖTROS STRATEGIJA

2016 – 2020 M.

TURINYS

IVADAS.....	3
I. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS.....	5
1.1. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija	5
1.2. Tikslinės gyventojų grupės, į kurias bus orientuota vietos plėtros strategija	5
II. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ	7
2.1. Demografinė situacija.....	7
2.2. Ekonominė aplinka	10
2.3. Socialinė aplinka	16
2.4. SSGG analizė	22
2.5. VPS sąsajos su Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programa	25
III. Vietos plėtros strategijos tikslai, uždaviniai ir jų įgyvendinimo stebėsenos rodikliai bei integruoto ir novatoriško strategijos pobūdžio apibūdinimas	27
IV. Gyvenamosios vietovės bendruomenės dalyvavimo, rengiant vietos plėtros strategiją, apibūdinimas.....	32
V. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo veiksmų planas	34
VI. Vietos plėtros strategijos valdymo ir stebėsenos tvarkos apibūdinimas	39
VII. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS PLANAS.....	44

IVADAS

Vietos plėtros strategijos rengėjas – asociacija Biržų miesto vietos veiklos grupė (toliau - BMVVG) įsteigta 2014 m. rugsėjo 12 d. Juridinio asmens kodas 303392221, buveinės adresas J. Janonio g. 2, Biržai. BMVVG steigėjai - 3 sektorių atstovai: vietos nevyriausybinų organizacijų (toliau – NVO), verslo ir vietos valdžios atstovai, kiekvienas sektorius valdyboje yra atstovaujamas 3 narių, turinčių lygiavertę balso teisę. Steigėjų ir valdybos narių sąrašas:

BMVVG steigėjai:	BMVVG valdyba:
Biržų rajono savivaldybė	Vladas Butkus, pirmininkas, verslo atstovas
Giedrės Kubiliūtės individuali įmonė „Kelionių fiesta“	Giedrė Kubiliūtė, narė, verslo atstovė
V. Butkaus įmonė „Komgrama“	Nijolė Olga Žukienė, narė, verslo atstovė
N. Žukienės įmonė	Merūnas Jukonis, narys, NVO atstovas
Asociacija Motoklubas „AQUILA“	Vytautas Juška, narys, NVO atstovas
Biržų pagyvenusių žmonių asociacija	Kęstutis Knizikevičius, narys, vietos valdžios atstovas
VŠĮ „Portfolio meno galerija“	Danutė Martinkėnienė, narė, NVO atstovė
Jaunimo asociacija „Cofa“	Audronė Garšvaitė, narė, vietos valdžios atstovė
	Mindaugas Balčiūnas, narys, vietos valdžios atstovas

BMVVG veiklos tikslai:

- pagal savo kompetenciją ir galimybes skatinti miesto plėtrą: rekreacinių, poilsio, laisvalaikio, sveikatinimo erdvių plėtrą; sporto infrastruktūros vystymas; viešųjų paslaugų prieinamumo didinimas; patrauklios aplinkos verslui kūrimas; reprezentacinių, pažintinių erdvių vystymas Biržų mieste. Aktyviai dalyvauti rengiant ir įgyvendinant miesto plėtros planus bei programas Biržų mieste, parengiant Biržų miesto plėtros strategiją;
- telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybinų ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų miesto ekonominei ir socialinei gerovei kelti;
- skatinti ir palaikyti vietines miesto žmonių iniciatyvas verslo, gamtos apsaugos, švietimo, kultūros, socialinės paramos ir kitose srityse.

BMVVG įstatų nuostatos užtikrina teisę asociacijos veikloje aktyviai dalyvauti neįgaliesiems, vyresnio amžiaus žmonėms, jaunimui bei kitiems, turintiems mažesnes funkcines galimybes arba dėl socialinių priežasčių mažiau įtrauktiems į jiems aktualių sprendimų priėmimą. Taip pat užtikrinama, kad vykdant BMVVG veiklą, bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos.

Biržuose susiduriama su įvairiomis ekonominėmis ir socialinėmis problemomis: nedarbu, ypač jaunimo, nepakankamu verslumu ir naujų verslo įmonių pritraukimu, didėjančia socialine atskirtimi ir socialinės rizikos grupėse esančių asmenų skaičiaus didėjimu, skurdu, neaktyvumu. Reaguodama į susidariusią situaciją Biržų mieste, BMVVG parengė vietos plėtros strategiją, į kurios rengimą buvo įtraukti visų sektorių (verslo, NVO, vietos valdžios) atstovai ir aktyvūs gyventojai. **Strategijoje išskirti du tikslai:**

1. Pagerinti Biržų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir integraciją į darbo rinką;

2. Skatinti socialinę integraciją, užtikrinant gyventojų poreikius atitinkančių socialinių ir kitų su socialinės atskirties mažinimu susijusių paslaugų teikimą.

Strategijoje numatyti veiksmai, skirti socialinių ir kitų paslaugų, būtinų mažinti soc. atskirtį kokybės gerinimui ir plėtrai, bedarbių ir neaktyvių darbingų gyventojų užimtumui didinti, gyventojų verslumui didinti, bendradarbiavimo ir informacijos sklaidos tinklų su Biržų r. kaimiškose vietovėse įsikūrusiomis organizacijomis kūrimui, gyventojų savanoriškos veiklos skatinimui.

Vietos plėtros strategijos rengimo tikslas - didinti bendruomenių socialinę integraciją bei gerinti vietinės įsidarbinimo galimybes Biržų mieste, išnaudojant gyvenamosios vietovės bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius, parengiant Biržų miesto vietos plėtros strategiją.

Vietos plėtros strategija parengta įgyvendinant projektą „Biržų miesto plėtros strategijos parengimas“ (projekto Nr. 08.6.1-ESFA-T-909-01-0048), kuris finansuojamas ES fondų, LR valstybės ir Biržų rajono savivaldybės lėšomis pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ 08.6.1-ESFA-T-909 priemonę „Vietos plėtros strategijų rengimas“.

Finansuojama iš Europos socialinio fondo

Projekto vykdytojas:

www.esinvesticijos.lt

Kuriame Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

I. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS

1.1. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija

Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija – Biržų miestas. Lietuvos Respublikos žemės fondo (toliau – Žemės fondas) 2015 m. pr. duomenimis, bendras Biržų miesto plotas yra 1.782,57 ha, iš jų žemės ūkio naudmenos – 294,87 ha (16,54 proc. bendro ploto), miškai – 117,29 ha (6,58 proc.), keliai – 90,57 ha (5,08 proc.), užstatyta teritorija – 670,57 ha (37,62 proc.), vandenys – 459,89 ha (25,80 proc.), kita žemė – 149,38 ha (8,38 proc.).

1 pav. Biržų miesto ribos ir Biržų miesto plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija

Šaltinis: Autoriai naudojant Google žemėlapių platformą

1.2. Tikslinės gyventojų grupės, į kurias bus orientuota vietos plėtros strategija

Tikslinės gyventojų grupės, į kurias bus orientuota vietos plėtros strategija:

- bedarbiai ir ilgalaikiai bedarbiai, kurių gyvenamoji vieta yra Biržų miestas
- neaktyvūs asmenys¹,

¹ Neaktyvus asmuo - nedirbantis ir neieškantis darbo asmuo, kurio negalima priskirti nei prie užimtų asmenų, nei prie bedarbių (šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas: <http://zodynas.stat.gov.lt/index/detail.aspx?id=176>). Jei asmuo įstatymų nustatyta tvarka yra išregistravęs teritorinėje darbo biržoje, tačiau mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą arba studijuoja aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės formos studijų programas, jis laikomas neaktyviu asmeniu. Neaktyviu asmeniu taip pat laikomas asmuo, esantis atostogose vaikui prižiūrėti (iki vaiku sukaks treji metai), jei jis nėra registruotas kaip bedarbis. Atostogos vaikui prižiūrėti apibrėžtos Lietuvos Respublikos darbo kodekse. Paaikškinimas pateiktas remiantis Atmintine apie numatomas projektų finansavimo pagal 2014-2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ įgyvendinimo priemonę Nr. 08.6.1-ESFA-V-911 „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ sąlygas.

- nedirbantis, nestudijuojantis ir nesimokantis jaunimas, kurių gyvenamoji vieta yra Biržų miestas
- neįgalieji, kurių gyvenamoji vieta yra Biržų miestas
- senyvo amžiaus asmenys, kurių gyvenamoji vieta yra Biržų miestas
- kiti socialinę atskirtį patiriantys asmenys (pabėgėliai, asmenys, grįžę iš įkalinimo įstaigų, reemigrantai, atvykę gyventi į Biržų miestą ir kt., kurių gyvenamoji vieta yra Biržų miestas).

II. TERITORIJOS, KURIAI Rengiama vietos plėtros strategija, analizė

2.1. Demografinė situacija

Gyventojų skaičius

Lietuvos Respublikos statistikos departamento (toliau – Statistikos departamentas) duomenimis, **gyventojų skaičius Biržuose sumažėjo**: 2013 m. pr. gyveno 11.903 gyventojai, o 2015 m. pr. jų sumažėjo iki 11.476, t.y. 3,59 proc. mažiau. Lyginant su Pasvaliu, gyventojų mažėjimas Biržuose yra spartesnis: 2013 m. pr. 7.261, 2015 m. pr. 7.077, t.y. 2,53 proc. Biržai nuosekliai praranda demografinį potencialą, kuris iš esmės ir nulemia verslo – ypač – miestams būdingo paslaugų sektoriaus vystymo galimybes.

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį

1 lentelėje pateikiami duomenys apie Biržų miesto gyventojų pasiskirstymą pagal amžių ir lytį 2013 m. ir 2015 m. pradžiai.

1 lentelė. Biržų miesto gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį

Amžiaus grupė	Vyrų			Moterys			Bendras skaičius		
	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis, proc.	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis, proc.	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis, proc.
iki 7 m.	300	297	-1,00	275	275	0,00	575	572	-0,52
7-13 m. (jįskaitytinai)	416	380	-8,65	378	317	-16,14	794	697	-12,22
14–29 m. (jįskaitytinai)	1.153	1.119	-2,95	1.062	1.058	-0,38	2.215	2.177	-1,72
30–39 m. (jįskaitytinai)	531	445	-16,20	615	476	-22,60	1.146	921	-19,63
40–64 m. (jįskaitytinai)	1.614	1.885	16,79	1.999	2.442	22,16	3.613	4.327	19,76
65 m. ir vyresni	1.215	882	-27,41	2.345	1.900	-18,98	3.560	2.782	-21,85
Iš viso:	5.229	5.008	-4,23	6.674	6.468	-3,09	11.903	11.476	-3,59

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip nurodoma 1 lentelėje, ataskaitiniu laikotarpiu beveik visose amžiaus grupėse tiek vyrų, tiek moterų sumažėjo, ypatingai 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje: vyrų sumažėjimas 27,41 proc., o moterų – 18,98 proc., taipogi, gana nemažas sumažėjimas 30-39 amžiaus grupėje: vyrų – 16,20 proc., moterų – 22,60 proc., 7-13 m. amžiaus grupėje: vyrų – 8,65 proc., moterų – 16,14 proc. Vienintelėje 40-64 m. amžiaus grupėje stebimas gyventojų skaičiaus padidėjimas: vyrų – 16,79 proc., moterų – 22,16 proc.

Demografinės senatvės koeficientas

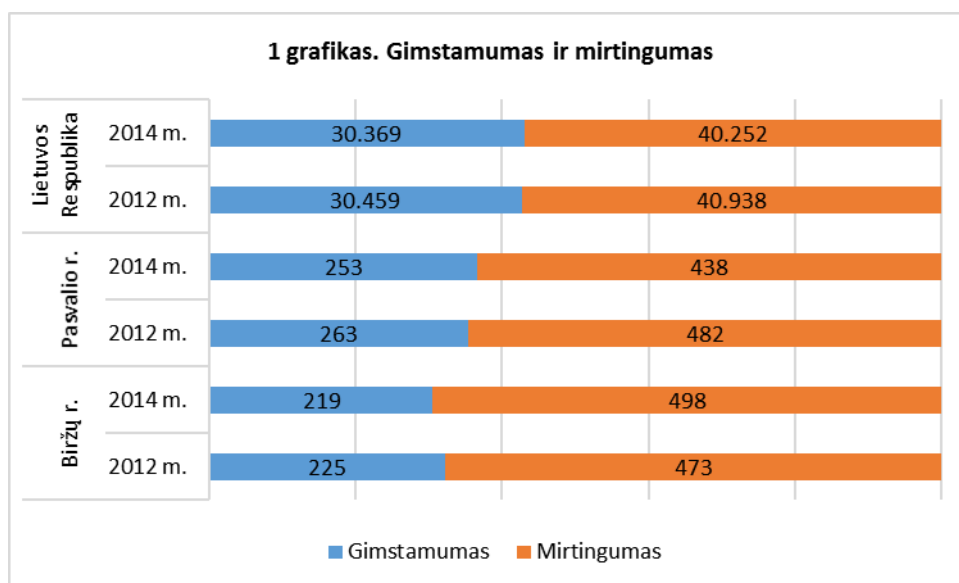
Statistikos departamento duomenimis, **demografinės senatvės koeficientas Biržų rajone² padidėjo** nuo 176 (2013 m. pr.) iki 185 (2015 m. pr.). Tai atitinka bendras Lietuvos šio rodiklio didėjimo tendencijas, tačiau lyginant su Pasvalio r., kurio koeficientas 2013 m. pr. buvo 140, o 2015 m. pr. – 152 ar Lietuvos 2013 m. pr. – 124, 2015 m. pr. – 129, Biržų r. rodiklis yra ženkliai didesnis.

Medianinis gyventojų amžius.

Statistikos departamento duomenimis, 2013-2015 m. pradžioje **medianinis gyventojų amžius Biržų rajone** (2013 m. – 45, 2015 m. – 46, t.y. 2,22 proc.) **viršija tiek Panevėžio miesto** (2013 m. 44, 2015 m. 45, t.y. 2,27 proc.), tiek Pasvalio rajono (2013 m. – 43, 2015 m. – 45, t.y. 4,65 proc.), **tiek ir šalies rodiklį** (2013 ir 2015 m. – 42). Vadinasi, Biržuose susiduriama ir su gyventojų senėjimo tendencija.

Gimstamumas ir mirtingumas.

1 grafike pateikiami 2012 m. ir 2014 m. duomenys apie gimstamumą ir mirtingumą Biržų, Pasvalio rajonuose ir Lietuvoje.

Šaltinis: Statistikos departamentas

Statistikos departamento duomenimis, gimstamumas atitinka bendras šalies mažėjimo tendencijas. Biržų rajone³ nuo 2012 m. iki 2014 m. **gimstamumas neženkliai sumažėjo** nuo 225 iki 219, t.y. 2,67 proc. mažiau. Lyginant su Pasvalio rajonu (2012 m. – 263, 2014 m. – 253, t.y. 3,8 proc.) ir bendru Lietuvos rodikliu (2012 m. – 30.459, 2014 m. – 30.369, t.y. 0,3 proc.) gimstamumo mažėjimo procentas buvo žemesnis. Tuo tarpu, **mirtingumas Biržų rajone**

² Statistikos departamente pateikiami tik viso Biržų rajono duomenys

³ Statistikos departamente pateikiami tik viso Biržų rajono duomenys

didelis ir neatitinka bendrų tendencijų: ataskaitiniu laikotarpiu mirusiųjų procentas padidėjo 5,29 proc., o palyginimui Pasvalio rajone mirusiųjų sumažėjo 9,13 proc., Lietuvoje sumažėjo 1,68 proc.

Natūrali gyventojų kaita.

Statistikos departamento duomenimis, neigiama natūrali gyventojų kaita vyravo visose analizuojamose teritorijose (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Natūrali gyventojų kaita, 2012-2014 m.

Biržų r.		Panevėžio m.		Panevėžio r.		Pasvalio r.		Lietuvos Respublika	
2012 m.	2013 m.	2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.
-248	-279	-324	-217	-185	-138	-219	-184	-9.883	-10.479

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš pateiktos lentelės, **neigiama natūrali gyventojų kaita Biržų rajone padidėjo 12,5 proc.** (nuo -248 iki -279) ir **tai yra dvigubai daugiau nei bendras šalies rodiklis** – 6,03 proc. Pažymėtina, kad kituose apskrities rajonuose stebimas natūralios gyventojų kaitos sumažėjimas: Panevėžio m. – 33,02 proc., Panevėžio r. – 25,41 proc., Pasvalio r. – 15,98 proc.

Gyventojų migracija.

3 lentelėje pateikiami duomenys apie migracijos srautus analizuojamose teritorijose.

3 lentelė. Migracijos srautai 2012 m. ir 2014 m.

Teritorija	Atvykusieji (asmenys)			Išvykusieji (asmenys)			Neto migracija (asmenys)		
	2012 m.	2014 m.	Pokytis, %	2012 m.	2014 m.	Pokytis, %	2012 m.	2014 m.	Pokytis, %
Biržų r.	552	579	4,89	911	836	-8,23	-359	-257	-28,41
Pasvalio r.	596	568	-4,70	886	824	-7,00	-290	-256	-11,72
Lietuvos Respublika	79.896	85.709	7,28	101.153	98.036	-3,08	21.257	12.327	-42,01

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip nurodoma lentelėje, analizuojamu laikotarpiu Biržų rajone atvykusiųjų skaičius padidėjo 4,89 proc. ir tai atitinka bendras šalies atvykusiųjų skaičiaus didėjimo tendencijas (analogiškas šalies rodiklis – 7,28 proc.), tačiau padidėjimas yra kiek mažesnis nei šalies, bet didesnis nei Pasvalio rajono, kur stebimas netgi 4,70 proc. atvykusiųjų sumažėjimas. Išvykusiųjų asmenų tendencijos vienodos visose analizuojamose teritorijose, t.y. mažėja: Biržų rajone – 8,23 proc., Pasvalio rajone – 7,00 proc., o šalyje – 3,08 proc. **Visi atvykstančių gyventojų skaičiaus nepakanka, vyrauja neigiama neto migracija: Biržų r. yra mažesnė (28,41 proc.) nei šalies (42,01 proc.), tačiau didesnė nei Pasvalio r. (11,72 proc.)**

2.2. Ekonominė aplinka

Mažos ir vidutinės įmonės

Biržų mieste, kaip ir kituose nedideliuose Lietuvos miestuose, vyrauja smulkus ir vidutinis verslas. Biržų miesto vardas siejamas su daugelį metų jį garsinančiomis įmonėmis: AB „Siūlas“ (tekstilės gaminių gamyba), UAB „Biržų duona“ (duonos, konditerijos gaminiai) ir alaus daryklos.

Statistikos departamento duomenimis, **veikiančių mažų ir vidutinių įmonių 2013-2015 m. pr. skaičius analizuojamose teritorijose didėjo: Biržų r. – 3,18 proc.** (nuo 283 iki 292), Pasvalio r. – 6,34 proc. (nuo 268 iki 285), Panevėžio m. – 10,65 proc. (nuo 2.207 iki 2.442), šalyje – 16,22 proc. (nuo 65.461 iki 76.076).

Pagrindinės šių įmonių veiklos pagal EVRK (2015 m. pr.):

- Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas (111 įmonių);
- Apdirbamoji gamyba (40 įmonių);
- Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė (39 įmonės);
- Transportas ir saugojimas (22 įmonės);
- Statyba (20 įmonių);
- Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (19 įmonių);
- Kita veikla (32 įmonės).

4 lentelėje pateikiami duomenys apie darbuotojų skaičių veikiančiose mažose ir vidutinėse įmonėse 2013-2015 m.

4 lentelė. Darbuotojų skaičius veikiančiose mažose ir vidutinėse įmonėse metų pradžioje

Darbuotojų grupė	Biržų rajonas			Pasvalio rajonas			Lietuvos Respublika		
	2013 m.	2015 m.	Pokytis, proc.	2013 m.	2015 m.	Pokytis, proc.	2013 m.	2015 m.	Pokytis, proc.
0-4 darbuotojai	299	312	4,35	269	294	9,29	78.963	92.303	16,89
5-9 darbuotojai	371	371	0,00	371	413	11,32	92.678	99.898	7,79
10-19 darbuotojų	366	379	3,55	495	542	9,49	100.108	105.499	5,39
20-49 darbuotojai	650	808	24,31	451	484	7,32	136.782	142.892	4,47
50-99 darbuotojai	593	426	-28,16	1.205	1.111	-7,80	109.071	110.249	1,08
100-149 darbuotojai	260	232	-10,77	375	383	2,13	58.926	59.246	0,54
150-249 darbuotojai	355	381	7,32	0	0	0,00	59.812	61.794	3,31
Iš viso:	2.894	2.909	0,52	3.166	3.227	1,93	636.340	671.881	5,59

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš pateiktos lentelės, analizuojamose teritorijose **bendras darbuotojų skaičius padidėjo, tačiau Biržų rajone padidėjo tik 0,52 proc.**, kai Pasvalio r. - 1,93 proc., o šalyje - 5,59 proc. Daugumoje įmonių darbuotojų grupių stebimas padidėjimas: didžiausias padidėjimas Biržų rajone 20-49 darbuotojų grupėje – 24,31 proc., skirtingai nei Pasvalio rajone, kur didžiausias padidėjimas 5-9 darbuotojų grupėje (11,32 proc.) ir šalyje, kur 16,89 proc. padidėjo 0-4 darbuotojų grupėje. Didžiausias procentinis sumažėjimas stebimas Biržų rajone 50-99

darbuotojų grupėje – 28,16 proc., tuo tarpu Pasvalio rajone tik 7,80 proc., o šalyje iš visose darbuotojų grupėse stebimas tik didėjimas. Išanalizavus informaciją galima teigti, jog **Biržuose naujų įmonių sukuriama dukart mažiau nei kaimyniniame Pasvalio r. ir penkis kartus mažiau nei Lietuvos mastu**. Nepakankamas verslo kūrimasis siejasi ir su mažu naujų darbo vietų skaičiumi ir su palyginti mažesniu darbo užmokesčiu Biržų mieste - atlyginimo rodikliai Biržų r. sav. vieni mažiausių: 2015 m. 3 ketv. informacija Biržų r. sav. vidutinis bruto darbo užmokestis siekė 595,4 eurų ir buvo 8,8 proc. mažesnis nei vidutinis bruto darbo užmokestis Panevėžio apskr. (647,7 eur) bei 21 proc. mažesnis nei šalies vidutinis bruto darbo užmokestis (722,3 eur)⁴. Kad smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui Biržų mieste turi būti teikiamas didesnis dėmesys patvirtina ir atliktos Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimo⁵ (toliau – Tyrimas) rezultatai: kone pusė (47,1 proc.) respondentų akcentavo smulkaus ir vidutinio verslo kūrimo ir plėtros svarbą. Siekiant spręsti nedarbo problemą ir prisidėti prie atlyginimų augimo būtina skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą Biržuose.

Savarankiškai dirbantys asmenys

Prie smulkaus ir vidutinio verslo priskiriami savarankiškai dirbantys asmenys, t.y. dirbantys pagal verslo liudijimus ir individualios veiklos pažymą. 5 lentelėje pateikiami duomenys apie savarankiškai dirbančius asmenis.

5 lentelė. Savarankiškai dirbantys asmenys

Savarankiškai dirbantys asmenys	Biržų rajonas			Pasvalio rajonas			Lietuvos Respublika		
	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Asmenų, įsigijusių verslo liudijimus, skaičius	506	562	11,07	580	748	28,97	78.253	89.451	14,31
Asmenys, vykdantys individualią veiklą	199	177	-11,06	135	185	37,04	27.189	28.369	4,34

Šaltinis: Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos

Kaip matome iš pateiktos lentelės, įsigijusiųjų verslo liudijimus skaičius tiek Biržų, tiek Pasvalio r., tiek šalyje didėja: atitinkamai 11,07 proc., 28,97 proc. ir 14,31 proc. Šį padidėjimą galima paaiškinti tuo, kad savivaldybės pagal tam tikrus kriterijus nustato mažesnius mokesčių tarifus gyventojams. Tuo tarpu, **asmenų, vykdančių individualią veiklą Biržų rajone sumažėjo 11,06 proc.**, Pasvalio r. padidėjo net 37,04 proc., o šalyje – 4,34 proc.

Kaip nurodoma Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2014 metų jaunimo problemų sprendimų planų įgyvendinimo stebėsenos ataskaitoje⁶ (toliau – Ataskaita), **jaunuolių (18-29 m.) pradėjusių savarankišką veiklą (pagal verslo liudijimą, individualios veiklos pažymą) Biržų rajone buvo 293**, kai tuo tarpu Pasvalio rajone jų buvo 167.

⁴ Remiantis Statistikos departamento pateikiama informacija

⁵ Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimas, tyrimo ataskaita pateikiama VPS prieduose.

⁶ Nuoroda internete: http://www.jrd.lt/uploads/JPSP_2015_analiz%C4%97_atnaujinta.pdf

Siekiant paskatinti tolesnį savarankiškai dirbančių asmenų skaičiaus augimą, būtinos papildomos priemonės tokios kaip priemonių verslo pradžiai suteikimas, konsultavimas verslo pradžios ir plėtros klausimais, verslumo ugdymas. Kad tokios priemonės reikalingos patvirtina ir Tyrimo rezultatai: 47,1 proc. respondentų akcentavo smulkaus ir vidutinio verslo kūrimo ir plėtros bei Biržų gyventojų, ypač jaunimo ir moterų verslumo ugdymo būtinybę; kad šiuo metu trūksta konsultavimo verslo pradžios ir verslo plėtros klausimais tvirtino atitinkamai 52 proc. ir 47 proc. respondentų, kad konsultavimo paslaugų pakanka atitinkamai tik 13 proc. ir 12 proc.

Savivaldybės parama smulkiam ir vidutiniam verslui

Skatindama smulkų ir vidutinį verslą, Biržų rajono savivaldybės taryba yra patvirtinusi Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programą. 2014 m. šios programos valdymo komisijos sprendimu 2.896 Eur, o 2015 m. skirta dvigubai daugiau, t.y. 5.792 Eur.

Savivaldybės taryba, skatindama gyventojus užsiimti veiklomis, kuriomis gali būti verčiamasi, turint verslo liudijimą, nustatė mažesnius gyventojų pajamų mokesčio tarifus asmenims, 2014 m. įsigyjantiems verslo liudijimą verstis verslo liudijime nurodytos rūšies veikla Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, taip pat visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas. Taip pat, taikė 50 proc. pajamų mokesčio už verslo liudijimą lengvatas socialiai jautrioms asmenų grupėms, bei asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis tradicinių amatų veikla, ir asmenims, gaunantiems laikotarpį, kuriam įsigyjamas verslo liudijimas, su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų. 2013 m. suteiktų lengvatų suma – 9,4 tūkst. Eur, 2014 m. – 9,8 tūkst. Eur.

Deja, remiantis Tyrimo duomenimis, pokyčių gerinant verslo sąlygas Biržų mieste neįžvelgė 35 proc., apie situacijos gerinimą nežinojo ar neturėjo nuomonės 28 proc. apklaustųjų. Neigiamai atsiliepė iš viso 24,1 proc. respondentų. Taigi, galima teigti, jog žmonėms trūksta informacijos apie priemones, kurių imamasi gerinant verslo aplinką Biržuose (savarankiškai dirbančių atveju) arba pastangos nėra pakankamos (įmonių atveju).

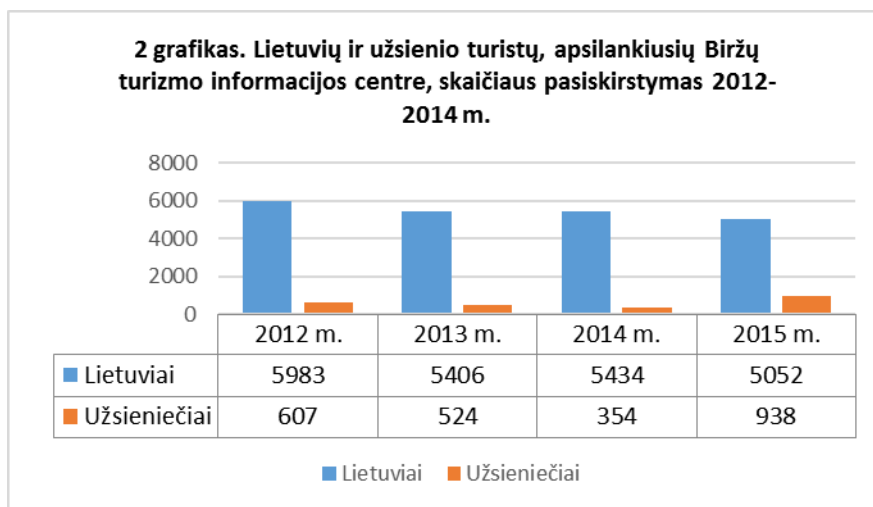
Materialinės investicijos

Statistikos departamento duomenimis, **materialinės investicijos tenkančios Biržų rajono gyventojui yra mažos**: skirtingai nei Pasvalio r. kur matomas rodiklio sumažėjimas (2012 m. – 659 Eur, 2014 m. 635 Eur, t.y. 3,64 proc. sumažėjimas), Biržų r. sav. nuo 2012 m. iki 2014 m. šis rodiklis neženkiai pakilo 1,31 proc. (nuo 613 iki 621 Eur), tačiau atsiliko nuo bendrų šalies šio rodiklio didėjimo tendencijų (2012 m. – 1.776 Eur, 2014 m. – 1.908 Eur, t.y. 7,25 proc. padidėjimas).

Turizmas

Turistų informavimo ir konsultavimo paslaugas Biržų rajone teikia Biržų turizmo informacijos centras (toliau – Biržų TIC). Biržų TIC aktyviai dirba vykdydamas rinkodarinę veiklą, populiarindamas Biržus Lietuvoje ir užsienyje,

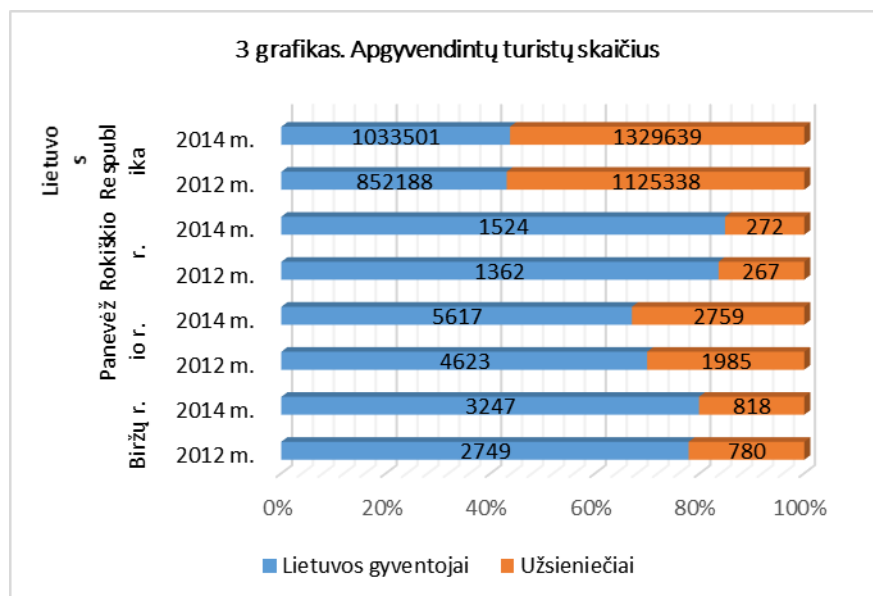
formuodamas Biržų – patrauklaus ir svetingo miesto – įvaizdį. 2 grafike pateikiamas turistų, apsilankiusių TIC, skaičius.

Šaltinis: Biržų turizmo informacijos centras

Kaip nurodoma grafike, tiek lietuvių, tiek užsienio turistų, **apsilankiusių Biržų turizmo informacijos centre sumažėjo**: nuo 2012 m. iki 2015 m. sumažėjo 9,1 proc., t.y. nuo 6.590 (5.983 – lietuviai, 607 – užsieniečiai) iki 5.990 asmenų (5.052 – lietuviai, 938 – užsieniečiai). Tokį apsilankiusiųjų skaičiaus sumažėjimo priežastimi galima būtų įvardinti informacijos pateikimą internete, kur turistai gali sužinoti jiems aktualią informaciją. Atkreiptinas dėmesys, jog daugėjo užsienio turistų.

3 grafike pateikiama informacija apie apgyvendintų turistų skaičių Biržų rajone⁷ ir kitose analizuojamose teritorijose.

Šaltinis: Statistikos departamentas

⁷ Statistikos departamentas pateikia tik viso rajono duomenis.

Kaip nurodoma grafike, **apgyvendintų turistų skaičius (tiek lietuvių, tiek užsieniečių) apgyvendinimo įstaigose 2012-2014 m. didėja: Biržų r. – 15,19 proc.** (lietuvių skaičius padidėjo nuo 2.749 iki 3.247 asm., t.y. 18,12 proc.; užsieniečių nuo 780 iki 818 asm., t.y. 4,87 proc.) , Panevėžio r. – 26,76 proc. (lietuvių skaičius padidėjo nuo 4.623 iki 5.617 asm., t.y. 21,50 proc.; užsieniečių nuo 1.985 iki 2.759 asm., t.y. 38,99 proc.), Rokiškio r. – 10,25 proc. (lietuvių skaičius padidėjo nuo 1.362 iki 1.524 asm., t.y. 11,89 proc.), šalyje – 19,50 proc. (lietuvių skaičius padidėjo nuo 852.188 iki 1.033.501 asm., t.y. 21,28 proc.; užsieniečių nuo 1.125.338 iki 1.329.639 asm., t.y. 18,15 proc.). Tokias apgyvendintų turistų skaičiaus didėjimo tendencijas galima sieti su lankytinų objektų gausa ir populiarumu. Labiausiai turistų mėgstami objektai – Biržų pilis, Astravo dvaras, pėsčiųjų tiltas per Širvėnos ežerą, taip pat mėgstamos ekskursijos-degustacijos alaus daryklose ir kt.

2013 m. Biržų rajono savivaldybės ir VšĮ „Versli Lietuva“ iniciatyva įkurta asociacija „Biržų turizmo klasteris“, kurios veikla – turizmo vystymas Biržų krašte: patrauklių laisvalaikio pramogų pasiūlymų sukūrimas, konferencijų paslaugų sferos vystymas. Asociacija vienija 18 Biržų krašte turistams paslaugas teikiančių įmonių ir asmenų. „Biržų turizmo klasteryje“ į vieną darnią visumą susipina unikalūs kraštovaizdis, išskirtiniai gamtos reiškiniai, garbinga istorija, puoselėjamos senos tradicijos, amatai, kulinarinis Biržų krašto paveldas, vietinės alaus gamybos tradicijos. Patrauklumą turizmui atskleidžia ir Tyrimo rezultatai: respondentai vertino turizmo ir rekreacijos paslaugų įvairovės pokyčius per pastaruosius 5 metus, daugiau kaip pusė respondentų (bendrai – 61,7 proc.) situacijos pokyčius vertino teigiamai, tik 6 proc. apklausos dalyvių pokyčius vertino neigiamai.

Konsultacijų su Biržų TIC, muziejaus ir kt. turizmo sektoriaus atstovais metu, buvo išreikštas susirūpinimas gidų, centralizuotos informacijos apie įvairias paslaugas (pvz. dienos meniu maitinimo įstaigose) trūkumu. Siekiant išlaikyti turistų srautus ir susidomėjimą Biržais, būtinas tolimesnis efektyvus turizmo potencialo išnaudojimas – turizmo paslaugų gerinimas. Biržuose tiek asociacija „Biržų turizmo klasteris“ tiek Biržų TIC dirba turizmo vystymo srityje, siekia jungti turizmo sektoriuje veikiančias įmones ir asmenis. Tačiau dalis turizmo ir dauguma kitų paslaugų teikėjų, įvairių prekių ir produkcijos pardavėjai šiuo metu veikia pavieniui, negali pasiūlyti bendro prekių krepšelio ar paslaugų paketo kas padidintų jų konkurencingumą, paskatintų naujų verslų kūrimą ir senųjų įsitvirtinimą. Būtina skatinti verslo bendradarbiavimo tinklų plėtrą, aktyvesnį bendruomenių ir visų gyventojų teikiančių paslaugas, gaminančių ir parduodančių produktus ar prekes įsitraukimą, sudaryti galimybę tokias paslaugas teikiantiems keistis gerąja patirtimi, gauti mokymus, tobulinti ir plėsti savo paslaugas, jas reklamuoti žiniasklaidoje, renginiuose ir kt. priemonėmis, rinkai pasiūlyti bendrą prekės ženklą.

Užimtumas ir darbo rinka

2015 metais nedarbo rodikliai šalyje mažėjo. Lietuvos darbo biržos duomenimis 2016 m. sausio 1 d. šalyje buvo registruota 162,6 tūkst. bedarbių, t.y. 9,0 proc. visų šalies darbingo amžiaus gyventojų arba 0,3 proc. punkto mažiau negu 2015 metų pradžioje. Pažymėtina, kad Biržų rajono nedarbas 2015 m. pradžioje buvęs kiek žemesnis

nei bendras Lietuvos rodiklis – atitinkamai 8,8 proc. (Biržų raj.) bei 9,3 (Lietuvos), 2016 m. pradžioje jau viršijo šalies nedarbo rodiklį: Biržų r. sav. darbo neturėjo 10,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų, tuo metu Lietuvoje šis rodiklis siekė 9,0 proc. bedarbių visų šalies darbingo amžiaus gyventojų. Kitose Panevėžio apskrities savivaldybėse (išskyrus Panevėžio miesto) nedarbas yra aukštesnis nei šalies rodiklis. (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Nedarbas

Teritorija	Nedarbas 2016 m. sausio 1 d.	Nedarbas 2015 m. sausio 1 d.	Pokytis
Panevėžio r.	9,8 proc.	9,2 proc.	0,6
Panevėžio m.	8,6 proc.	8,4 proc.	0,5
Biržų r.	10,1 proc.	8,8 proc.	1,3
Kupiškio r.	12,8 proc.	12,1 proc.	0,7
Pasvalio r.	13,7 proc.	12,9 proc.	0,8
Rokiškio r.	12,2 proc.	11,8 proc.	0,4

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos Panevėžio teritorinė darbo birža

Didžiausią įtaką nedarbo mažėjimui turėjo išaugusios užimtumo galimybės. Biržų rajone padaugėjo aktyvių darbo rinkos politikos priemonių (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Aktyvios darbo rinkos priemonės Biržų rajone

Metai	Profesinis mokymas	Remiamas įdarbinimas	Parama darbo vietoms steigti
2013 m.	80	599	74
2015 m.	131	679	74

Šaltinis: Lietuvos darbo biržos Panevėžio teritorinė darbo birža

Kaip matome iš pateiktos lentelės, **aktyviomis darbo rinkos priemonėmis pasinaudojo daug asmenų**: asmenų, nukreiptų profesiniam mokymui padaugėjo nuo 80 iki 131, t.y. 63,75 proc., remiamo įdarbinimo padaugėjo nuo 599 iki 679, t.y. 13,36 proc., o paramos darbo vietoms steigti skaičius liko nepakitęs, t.y. 74.

Panevėžio teritorinės darbo biržos Biržų skyriaus duomenimis, laisvų darbo vietų skaičius nuo 2013 iki 2015 m. sumažėjo nuo 1.412 iki 1.239, t.y. 12,25 proc. Didžiausia darbuotojų paklausa yra šių specialybių: plataus profilio statybininkų, traktorininkų, pardavėjų, pardavėjų kasininkų, konditerių, apdailininkų. Darbuotojų pasiūla labai panaši: daugiausiai darbo ieško apdailininkai, traktorininkai, pardavėjai, plataus profilio statybininkai, automobilių vairuotojai, verslo paslaugų vadybininkai.

8 lentelėje pateikiami duomenys apie užimtuosius analizuojamoje teritorijoje.

8 lentelė. Užimtieji

Teritorija	Užimtieji, tūkst.		
	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Biržų r.	9,9	9,6	-3,03
Panevėžio r.	13	15,7	20,77
Pasvalio r.	9,7	8,3	-14,43
Rokiškio r.	11,3	11,9	5,31
Lietuvos Respublika	1.275,7	1.319	3,39

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip nurodoma lentelėje, **užimtųjų skaičius lyginant 2012 ir 2014 metus, Biržų rajone sumažėjo 3,03 proc.**, kai tuo tarpu Panevėžio r., Rokiškio r. ir šalyje užimtųjų padidėjo atitinkamai 20,77 proc., 5,31 proc. ir 3,39 proc.

2.3. Socialinė aplinka

Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

9 lentelėje pateikiami duomenys apie socialinę atskirtį patiriančius gyventojus Biržų mieste.

9 lentelė. Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai Biržų mieste

Eil. Nr.	Rodiklis	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
1.	Socialinės rizikos šeimų skaičius	42	45	7,14
2.	Vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose	97	101	4,12
3.	Be tėvų globos likusių vaikų skaičius	28	35	25,00
4.	Skurdą patiriančių asmenų skaičius	1.280	1.139	-11,02
5.	Neįgalūs asmenys (vaikai)	69	77	11,59
6.	Neįgalūs asmenys (suaugusieji)	1.200	1.264	5,33
7.	Vienių, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų skaičius	121	123	1,65

Šaltinis: Biržų rajono savivaldybės Socialinių paslaugų skyrius

Kaip matome iš pateiktos lentelės, **socialinę atskirtį patiriančių Biržų miesto gyventojų skaičius didėja**. Socialinės rizikos šeimų skaičius padidėjo 7,14 proc., vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose padidėjo 4,12 proc., be tėvų globos likusių vaikų skaičius padidėjo net ketvirtadaliu, neįgaliųjų (suaugusiųjų ir vaikų) padidėjo atitinkamai 5,33 proc. ir 11,59 proc., vienių, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų skaičius padidėjo neženkiai – 1,65 proc. Skurdą patiriančių asmenų skaičius Biržų mieste sumažėjo nuo 1.280 iki 1.139 asmenų, t.y. 11,02 proc., tačiau vistiek sudarė net 9,8 proc. gyventojų. Kad socialinė atskirtis didėjo patvirtina ir apklausos⁸ rezultatai: 49 proc. respondentų mano, jog socialinė atskirtis didėjo, kad nekito – 29 proc., kad mažėjo – tik 13 proc.

⁸ Biržų miesto situacijos ir gyventojų poreikių apklausa, organizuota Biržų miesto vietos veiklos grupės 2015 m. vasario 10 d. – 2016 m. sausio 12 d. Apklausos ataskaita pridedama VPS prieduose

respondentų. Taigi, įvertinus statistiką ir gautus rezultatus, galima daryti išvadą, kad socialinė atskirtis ir skurdas Biržų mieste padidėjo.

Neaktyvių asmenų skaičius. Remiantis Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktais duomenimis, **Biržų rajone (miestas neišskiriamas) 2014 m. buvo 354 neaktyvūs, niekur nedirbantys, nesimokantys 14-29 m. asmenys.** Palyginimui, Anykščių r. sav., su panašiu jaunų žmonių skaičiumi buvo 335, Pasvalio r. sav. – 371, Švenčionių r. sav. - 449 neaktyvūs, niekur nedirbantys, nesimokantys 14-29 m. asmenys. Taigi, rodiklis Biržų r. sav. nėra blogiausias, tačiau darbui su neaktyviais, niekur nedirbančiais, nesimokančiais 14-29 m. asmenimis derėtų skirti didesnę dėmesį.

Socialinių paslaugų infrastruktūra

Biržų rajono savivaldybės teritorijos bendrajame plane teigiama, kad rajono teritorijoje esamas **socialinės priežiūros įstaigų tinklas yra gana išplėtotas, tačiau jame taip pat yra įvardintas ateityje didėsiantis socialinių paslaugų poreikis, kurį lems senstanti visuomenė.** Rajono teritorijos bendrajame plane siūloma skatinti bendruomeninių slaugos namų kūrimą, plėtoti slaugos namuose paslaugas.

Biržų rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų plane nurodoma, kad savivaldybėje socialinių paslaugų infrastruktūra yra palaipsniui atnaujinama. Tam įtakos turėjo būtinybė atitikti licencijuojamos veiklos reikalavimus. Iki 2014 m. gruodžio 31 d. visos Savivaldybės įstaigos (įskaitant ir šeimynas), kurių veikloje numatyta socialinė globa, buvo licencijuotos. Tai reiškia, kad Savivaldybės įstaigos yra pritaikytos teikti kokybiškas socialines paslaugas, užtikrinančias paslaugas gaunančių žmonių gerovę: pastatai atitinka higienos normas, saugumo ir technikos reikalavimus. Įstaigų patalpos pritaikytos neįgalių žmonių poreikiams, dėl to paslaugų gavėjai gali aktyviau įsitraukti į bendruomenės gyvenimą. Savivaldybėje socialines paslaugas teikia tiek socialinių paslaugų įstaigos, pavaldžios Savivaldybei, tiek nevyriausybinės (parapijų, religinių bendruomenių) organizacijos. 10 lentelėje pateikiama informacija apie Biržų miesto socialinės paskirties įstaigas ir nevyriausybines organizacijas.

10 lentelė. Biržų miesto socialinės paskirties įstaigos ir NVO

Eil. Nr.	Socialinės paskirties įstaigos ir nevyriausybinių organizacijų pavadinimas
1.	VŠĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centras
2.	Labdaros ir paramos fondo „Vilties šviesa“ Biržų vaikų dienos centras
3.	VŠĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai
4.	Sigitos Švambarienės šeimyna
5.	Biržų miesto savarankiško gyvenimo namai (nuo 2015-03-01)
6.	VŠĮ „Pagalbos centras“ (VŠĮ „Pagalbos centro“ Biržų vaikų dienos centras)
7.	VŠĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras. LASS Biržų rajono filialas
8.	Biržų rajono neįgaliųjų draugija
9.	Biržų rajono sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija
10.	VŠĮ Panevėžio kurčiųjų reabilitacijos centro Biržų veikla
11.	Biržų Artrito klubas
12.	Biržų jungtinės metodistų bažnyčios vaikų dienos centras
13.	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Biržų viltis“

14.	Biržų šv. Jono Krikštytojo parapijos „Caritas“
15.	Biržų miesto seniūnija

Šaltinis: Biržų rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas

Kaip nurodoma Biržų rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų plane, valstybės mastu vykstant perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų pertvarkai, Savivaldybėje **būtina plėtoti ir remti nestacionarias bendruomenėje teikiamas paslaugas**. Tokio pobūdžio paslaugos yra prioritetinės, labiausiai atitinkančios šiuolaikinio paslaugų gavėjo gerovę. Paslaugos, kurios yra artimiausios ateities siekiamybė, yra: ilgalaikė/trumpalaikė socialinė globa šeimynose (šiuo metu yra tik 2), profesionalūs globėjai tėvų globos netekusiems vaikams, grupinio gyvenimo namai vaikams ir jaunimui su negalia, laikino atokvėpio paslauga, dar labiau išvystytos dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose. Socialinių paslaugų plėtros poreikį pagrindžia ir apklausos rezultatai: 42 proc. respondentų pažymėjo paslaugų socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kt.) plėtros poreikį ir šis poreikis patenka į pagrindinių 5 poreikių sąrašą (4 prioritetine tvarka).

Socialinių paslaugų analizė

11 lentelėje pateikiama informacija apie savivaldybės galimybes teikti socialines paslaugas ir tenkinamą socialinių paslaugų poreikį.

11 lentelė. Savivaldybės galimybės teikti socialines paslaugas ir tenkinamas socialinių paslaugų poreikis 2014-12-31

Eil. Nr.	Socialinių paslaugų rūšys pagal žmonių socialines grupes	Asmenų (šeimų) skaičius, kuriems socialinių paslaugų poreikis		10 000 gyv. tenka vietų/gavėjų	Iš jų finansuoja savivaldybė (įskait. valst. tiksl. dotaciją)	socialinių paslaugų išvystymo normatyvai (2014-01-20)
		Tenkina- mas poreikis	Nepaten- kintas 2014 m			
1.	Ilgalaikė socialinė globa:					
1.1.	suaugusiems asmenims su negalia	23	–	9	23	7 (vietos)
1.2.	senyvo amžiaus asmenims	84	1	32	84	18 (vietų)
1.3.	vaikams, likusiems be tėvų globos, šeimynose	14	–	5	14	2 (vietos)
1.4.	vaikams, likusiems be tėvų globos, vaikų globos namuose	17	–	6	17	6 (vietos)
1.5.	trumpalaikė socialinė globa vaikams su negalia	1	–	0,4	1	2 (vietos)
1.6.	trumpalaikė socialinė globa suaugusiems asmenims su negalia	1	–	0,4	1	1 (vieta)
2.	Dienos socialinė globa:					
2.1.	institucijoje suaugusiems asmenims su negalia	23	–	9	23	7 (vietos)
2.2.	asmens namuose suaugusiems	5	–	2	5	3 (gavėjai)

	asmenims su negalia					
2.3.	asmens namuose senyvo amžiaus asmenims	31	–	12	31	5 (gavėjai)
3.	Pagalba į namus:		–			
3.1.	suaugę asmenys su negalia	7	–	3	7	10 (gavėjų)
3.2.	senyvo amžiaus asmenys	108	–	41	108	40 (gavėjų)
4.	Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas asmens	154	–	58	154	40 (gavėjų)
5.	Bendrosios socialinės paslaugos (VšĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centras, NVO, seniūnijos, vaikų dienos centrai) 2014 m. apytiksliai suteikta bendrųjų soc. paslaugų	4800+7408+1990+3810= 18 008				Pagal savivaldybės gyventojų poreikius

Šaltinis: Biržų rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas

Kaip nurodoma, Biržų rajono savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų plane, lyginant Savivaldybės organizuojamų socialinių paslaugų išvystymą 2014 metais su Socialinių paslaugų išvystymo normatyvais, pastebima, kad **daugumos paslaugų poreikio tenkinimas atitinka arba iš dalies atitinka nustatytus normatyvus**. Galima teigti, kad yra įvykdyti suaugusių asmenų su negalia ilgalaikės/trumpalaikės socialinės globos normatyvai, vaikų, likusių be tėvų globos ilgalaikės/ trumpalaikės socialinės globos, vaikų globos namuose ar šeimynose normatyvai, dienos socialinės globos suaugusiems asmenims su negalia asmens namuose ar institucijoje normatyvai. 2015 m. buvo itin gerai tenkinami pagalbos į namus senyvo amžiaus asmenims normatyvai – gerai tenkinamas šių paslaugų poreikis dėka pakankamai Savivaldybėje esančių globos institucijų bei pakankamo finansavimo. Tačiau VšĮ „Paslaugų centras“ 2016 m. netekus projekcinio finansavimo, 30 senyvo amžiaus asmenų, neįstengiančių susimokėti už pagalbos į namus paslaugas liko be priežiūros. Normatyvų neatitinka (neužtikrinamas poreikis) socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens namuose paslaugos (byloja apie gana didelį socialinės rizikos šeimų skaičių) bei ilgalaikė socialinė globa senyvo amžiaus asmenims, tačiau pastarasis reiškinys paaiškinamas dideliu senyvo amžiaus asmenų skaičiumi rajone (senyvo amžiaus asmenys nebegalėdami pasirūpinti savimi, kreipiasi dėl socialinės globos stacionarioje įstaigoje).

Socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens namuose paslaugų trūkumą patvirtina ir Tyrimo rezultatai: respondentų nuomone, didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas gyventojų socialinių įgūdžių ugdymui ir palaikymui – daugiau kaip pusė (53,1 proc.) respondentų šių paslaugų teikimą vertino nepalankiai, teigiamai vertinančių buvo tik 13,4 proc., nepalankiai respondentai įvertino ir pagalbos į namus teikimą – daugiausia 55 proc. buvo teigusiujų, kad tokių paslaugų nepakanka, tik 12 proc. teigė, kad paslaugos pakankamos. Taip pat didelis dėmesys, respondentų nuomone, turėtų būti skiriamas vyresnio amžiaus asmenų priežiūros paslaugų kokybės gerinimui – 54 proc. apklaustųjų manė, kad šių paslaugų miestiečiams nepakanka, nors palankiau situaciją vertino apie 17 proc. tyrimo dalyvių, visgi, darytina išvada, kad šių paslaugų plėtra yra itin aktuali ir reikalinga, ypač atsižvelgiant ir į visuomenės senėjimo tendencijas.

Lyginant su kitų socialinių paslaugų pakankamumu, ypač prasta situacija, respondentų nuomone, yra teikiant psichologinę ir krizių įveikimo pagalbą. Tik apie 3 proc. apklausos dalyvių šių paslaugų pakankamumą vertino palankiai, tuo tarpu didžiosios daugumos (63,8 proc.) nuomone psichologinės ir krizių įveikimo pagalbos Biržų mieste labai trūksta arba labiau trūksta negu pakanka (atitinkamai 32,4 proc. ir 31,4 proc.).

Taip pat tyrimas parodė, kad informavimo apie įvairiose organizacijose teikiamas ir gyventojams prieinamas paslaugas poreikis yra išties didelis – daugumos (51,7 proc.) respondentų nuomone, tokios informacijos labai trūksta arba ji yra labiau nepakankama negu pakankama, palankiai informavimą apie teikiamas socialines paslaugas vertino tik 12,8 proc. apklaustųjų. Apžvelgus respondentų pateiktą mieste teikiamų socialinių paslaugų įvairovės, pakankamumo ir prieinamumo vertinimą, galima teigti, kad yra ypač svarbu skatinti šių paslaugų plėtrą bei kelti jų kokybę, tačiau ne mažiau svarbu skirti daugiau dėmesio gyventojų informavimui apie esamas galimybes gauti jiems reikiamą pagalbą.

Jaunimo nevyriausybinių organizacijų

2012 metais atliktas darbo su jaunimu ekonominės vertės tyrimas parodė, kad investicija į darbą su jaunimu ateityje atsiperka 140proc. Vienas investuotas euras sutaupo 1,40 euro ateityje. Vienas investuotas euras į darbą su jaunimu sukuria 7,6 euro socialinės vertės⁹. Su jaunimu Biržuose daugiausiai dirba jaunimo nevyriausybinių organizacijų. 2014 metų Jaunimo problemų sprendimo planų įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenos analizėje¹⁰ nurodoma, kad savivaldybėje veikė 12 jaunimo organizacijų ir neformalių grupių, 3 vaikų dienos centrai, 1 atvira jaunimo erdvė, tačiau trūko atvirą darbą su jaunimu praktikuojančio, modernaus jaunimo centro.

Jaunimo iniciatyvoms ir projektams iš savivaldybės lėšų skiriama mažai lėšų: 2014 m. buvo skirta 1.158 Eur ir tai ženkliai mažiau nei Pasvalio r. (8.689 Eur) ar Panevėžio r. (7.241 Eur). Tačiau pažymėtina, kad 2014 m. **daugiausiai savivaldybių finansuotų jaunimo projektų papildomai pritraukė lėšų (išskyrus valstybės biudžeto lėšas) Biržų r. – 258 411 Eur**, antroje vietoje liko Pasvalio r. – 177 557 Eur. NVO, ne tik jaunimo, stiprėjimo faktą patvirtina ir Tyrimo rezultatai: respondentai buvo prašomi įvertinti mieste veikiančių bendruomenių ir kitų nevyriausybinių organizacijų veiklą., 48 proc. nurodė, kad situacija pakito į gera, 28 proc. respondentų manė, kad bendruomenių ir kitų nevyriausybinių organizacijų veikla per pastaruosius 5 metus nekito, o 15,9 proc. apie tokią veiklą nežinojo arba neturėjo nuomonės. Tik apie 6 proc. respondentų pokytį įvertino nepalankiai. Galima daryti išvadą, kad **bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų aktyvumas Biržų mieste yra gana nemažas**, tačiau ne visi gyventojai yra pakankamai informuoti apie bendruomeninių ir kitų mieste veikiančių nevyriausybinių organizacijų veiklas bei galimybes į jas įsitraukti.

⁹ Darbo su jaunimu ekonominės vertės tyrimas, 2012, prieiga per internetą:

www.youth.ie/sites/youth.ie/.../Economic_Benefit_Youthwork_2012.pdf

¹⁰ Nuoroda internete: http://www.jrd.lt/uploads/JPSP_2015_analiz%C4%97_atnaujinta.pdf

Savanorystė

Kaip ir visoje Lietuvoje, Biržų nevyriausybinesse organizacijose dirba savanoriai. Biržų rajono savivaldybėse duomenimis, daugiausiai savanorių turi VŠĮ "Pagalbos centras" (7 asm.) ir VŠĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centras (6 asm.). Kitose nevyriausybinesse organizacijose dirba po 1-3 savanorius.

Remiantis 2014 metų Jaunimo problemų sprendimo planų įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenos analize, Biržų rajone savanoriškoje trumpalaikėje veikloje 2014 m. dalyvavo 110 jaunuolių (16-29 m.). Lyginant su kitais apskrities rajonais (Panevėžio r. – 18, Rokiškio r. – 10 jaunuolių), tai yra nemažai, tačiau palyginus su kitų apskričių rajonais, pvz., Šilalės r. ar Šilutės r., savanoriaujančių yra ženkliai daugiau – atitinkamai 500 ir 447. Ilgalaikeje (ilgiau nei 3 mėn.) savanorystėje Biržų rajone dalyvavo 20 jaunuolių, Panevėžio r. – 14, Rokiškio r. 5. Vėlgi, palyginus su apskrities rajonais, rodiklis yra didesnis, tačiau lyginant su kitomis apskritimis, rodiklis nėra toks aukštas (Jonavos r. – 120, Šilalės r. – 100, Plungės r. 96). **Atsižvelgiant į tai, kad savanorystė Biržų rajone nėra tokia paplitusi kaip kituose rajonuose, būtina numatyti atitinkamas priemones savanorystės plėtrai.**

Išvadą patvirtina Tyrimo rezultatai: 40,7 proc. apklaustųjų nuomone, savanoriškos veiklos skatinimui turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys, 36,9 proc. šiuo klausimu nuomonės neturėjo, 22,4 proc. respondentų esamas savanorystės skatinimo paslaugas vertino teigiamai. Savanorystės metu gerinami įvairių amžiaus grupių, o ypač jaunimo: bendravimo įgūdžiai; organizaciniai/planavimo įgūdžiai; sprendimų priėmimo įgūdžiai; komandinio darbo įgūdžiai; gebėjimas dirbti savarankiškai; skaičiavimo įgūdžiai¹¹.

Šalies lygmeniu yra savanorystę koordinuojančių iniciatyvų, pvz. Jaunimo savanoriška tarnyba¹², tačiau pasigendama vienos Biržų rajone savanorystę koordinuojančios institucijos, į kurią galėtų kreiptis tiek savanoriai tiek įstaigos ieškančios savanorių, tiek ilgalaikiai tiek trumpalaikiai savanorystei. Tokia įstaiga ar tinklas viešintų savanorystės naudą ir galimybes, įtrauktų ir mažas NVO bei bendruomenes, kurios dėl administracinių gebėjimų trūkumo nesiregistruoja į šalies mastu veikiančias savanorystės skatinimo iniciatyvas, padėtų teisiniais klausimais, informuotų savanorystės projektų finansavimo klausimais. Savanorystės tinklą geriausiai galėtų organizuoti Biržų raj. savivaldybėje veikiančios Biržų miesto VVG ir Biržų rajono VVG, kadangi jos jungia ir vienija 3 sektorius (NVO, verslą ir vietos valdžią), dirba ir puikiai pažįsta aktyviausias įstaigas, įmones ir institucijas, per ilgametę veiklą yra pelniusios vietos gyventojų pasitikėjimą ir pagarbą, turi pakankamus administracinius gebėjimus ir techninę bazę. Kitų tokių įstaigų ar institucijų Biržų raj. sav. nėra.

Profesinis mokymas.

Biržų rajone profesinio mokymo paslaugas teikia Biržų technologijų ir verslo mokymo centras (įkurtas 2011 m.). Mokymas vykdomas pagal bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo programas. Centre siūlomos įgyti specialybės: apdailininko (statybininko), mūrininko betonuotojo, automobilių mechaniko, virėjo, konditerio, prekybos įmonių

¹¹ Remiantis Bath universiteto 2012 m. studija: <http://www.jeci-miec.eu/launch-of-research-study-the-impact-of-non-formal-education-in-youth-organisations-on-young-peoples-employability/>

¹² Nuoroda internete: <http://www.buksavanoriu.lt/>

vadybininko padėjėjo, automobilių kėbulo remontininko, sekretoriaus, padavėjo ir barmeno, pardavėjo, floristo, apskaitininko ir kasininko, technikos šaltkalvio remontininko, žemės ūkio gamybos verslo darbuotojo, pramonės įmonių prekybos konsultanto, technikos priežiūros verslo darbuotojo, logisto ekspeditoriaus, statybos verslo paslaugų teikėjo, socialinio darbuotojo padėjėjo, kompiuterinio projektavimo operatorius, pienininko, draudimo konsultanto, želdinių tvarkytojo. 2011–2012 – 2013–2014 m. m. Biržų technologijų ir verslo mokymo centre mokinių skaičius išaugo nuo 726 iki 823. Augo ir naujai priimtų mokinių skaičius (nuo 315 (2011 m.) iki 401 (2013 m.)). 2011 m. parengtų specialistų skaičius siekė 207, 2012 m. – 236, 2013 m. – 225.

Tyrimo respondentai taip pat vertino mokymo, profesinio orientavimo, praktikos, motyvavimo imtis veiklos paslaugų pakankumą mieste. 48,3 proc. apklaustųjų manymu, mokymų profesijai įgyti ar tobulinti mieste trūksta arba labiau trūksta negu pakanka, priešingai 22,8 proc. respondentų, beveik trečdalis (29 proc.) respondentų šiuo klausimu nuomonės neišsakė veikiausiai dėl informacijos trūkumo. Daugumos (bendrai 52,8 proc.) apklausos dalyvių nuomone, labai trūksta arba labiau trūksta negu pakanka ir praktikos darbo vietoje galimybių. Tik 14,5 proc. bendrai tokių paslaugų pakankumą įvertino palankiai, tuo tarpu trečdalis (32,8 proc.) respondentų praktikos darbo vietoje galimybių įvertinti negalėjo. Vertinant profesinio orientavimo paslaugų pakankumą mieste, respondentų atsakymai pasiskirstė taip: 46 proc. manymu šių paslaugų nepakanka, 23 teigė, jog pakanka. Nuomonės šiuo klausimu neišsakė 31 proc. respondentų. Taigi, norint prisidėti prie nedarbo Biržų mieste mažinimo didesnę dėmesį derėtų skirti profesiniam orientavimui, taip pat profesiniam mokymui ir perkvalifikavimui, skatinti ir remti praktikas darbo vietoje.

2.4. SSGG analizė

Biržų SSGG analizė pateikiama 12 lentelėje.

12 lentelė. Biržų SSGG

Stiprybės	Stiprybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Taikomos lengvatos įsigyjantiems verslo liudijimus	Savivaldybės taryba, nustatė mažesnius gyventojų pajamų mokesčio tarifus asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis verslo liudijime nurodytos rūšies veikla Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, taip pat visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas. Taip pat, taikė 50 proc. pajamų mokesčio už verslo liudijimą lengvatas socialiai jautrioms asmenų grupėms, bei asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis tradicinių amatų veikla, ir asmenims, gaunantiems laikotarpį, kuriam įsigyjamas verslo liudijimas, su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų.
2. Gyventojų aktyvumas dalyvaujant aktyvių darbo rinkos priemonių įgyvendinime, prisidedantis prie nedarbo mažinimo	2014 m. aktyviomis darbo rinkos priemonėmis pasinaudojo daug asmenų: asmenų, nukreiptų profesiniam mokymui padaugėjo nuo 80 iki 131, t.y. 63,75 proc., remiamo įdarbinimo padaugėjo nuo 599 iki 679, t.y. 13,36 proc., o paramos darbo vietoms steigti skaičius liko nepakitęs, t.y. 74. Lietuvos darbo biržos duomenimis 2015 metų sausio 1 d. šalyje nedarbo

	lygis siekė 9,3 proc. visų šalies darbingo amžiaus gyventojų. Pažymėtina, kad Biržų rajono savivaldybėje (Biržų miestas neišskiriamas) nedarbas buvo kiek žemesnis nei bendras Lietuvos rodiklis – 8,8 proc.
3. Socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir NVO skaičius	Biržų mieste soc. paslaugas teikia per 15 įstaigų ir organizacijų, kurios turi patirtį ir reikiamus gebėjimus.
4. Augantis turistų skaičius	Apgyvendintų turistų skaičius (tiek lietuvių, tiek užsieniečių) apgyvendinimo įstaigose 2012-2014 m. didėja: Biržų r. – 15,19 proc. (lietuvių skaičius padidėjo nuo 2.749 iki 3.247 asm., t.y. 18,12 proc.; užsieniečių nuo 780 iki 818 asm., t.y. 4,87 proc.)
5. Jaunimo NVO, turinčios patirtį rengiant ir įgyvendinant darbo su jaunimu projektus	Pažymėtina, kad 2014 m. daugiausiai savivaldybių finansuotų jaunimo projektų papildomai pritraukė lėšų (išskyrus valstybės biudžeto lėšas) Biržų r. – 258 411 Eur, antroje vietoje liko Pasvalio r. – 177 557 Eur. Tyrimo ¹³ rezultatai patvirtina NVO (ne tik jaunimo) stiprėjimą: respondentai buvo prašomi įvertinti mieste veikiančių bendruomenių ir kitų nevyriausybinų organizacijų veiklą, 48 proc. nurodė, kad situacija pakito į gera, tik 6 proc. respondentų pokytį įvertino nepalankiai.
Silpnybės	Silpnybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Nedarbo lygis	Pažymėtina, kad Biržų rajono nedarbas 2015 m. pradžioje buvęs kiek žemesnis nei bendras Lietuvos rodiklis – atitinkamai 8,8 proc. (Biržų raj.) bei 9,3 (Lietuvos), 2016 m. pradžioje jau viršijo šalies nedarbo rodiklį: Biržų r. sav. darbo neturėjo 10,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų, tuo metu Lietuvoje šis rodiklis siekė 9,0 proc. bedarbių visų šalies darbingo amžiaus gyventojų.
2. Nedidelis savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	2014 m. įsigijusių verslo liudijimus skaičius tiek Biržų, tiek Pasvalio r., tiek šalyje didėja: atitinkamai 11,07 proc., 28,97 proc. ir 14,31 proc. Šį padidėjimą galima paaiškinti tuo, kad savivaldybės pagal tam tikrus kriterijus nustato mažesnius mokesčių tarifus gyventojams. Tuo tarpu, asmenų, vykdančių individualią veiklą Biržų rajone sumažėjo 11,06 proc., Pasvalio r. padidėjo net 37,04 proc., o šalyje – 4,34 proc.
3. Kuriasi palyginti nedaug naujų smulkaus ir vidutinio verslo įmonių	Statistikos departamento duomenimis, veikiančių mažų ir vidutinių įmonių 2013-2015 m. pr. skaičius analizuojamose teritorijose didėjo: Biržų r. – 3,18 proc. (nuo 283 iki 292), Pasvalio r. – 6,34 proc. (nuo 268 iki 285), Panevėžio m. – 10,65 proc. (nuo 2.207 iki 2.442), šalyje – 16,22 proc. (nuo 65.461 iki 76.076). Nepakankamas verslo kūrimasis siejasi ir su mažu naujų darbo vietų skaičiumi ir su palyginti mažesniu darbo užmokesčiu Biržų mieste - atlyginimo rodikliai Biržų r. sav. vieni mažiausių: 2015 m. 3 ketv. informacija Biržų r. sav. vidutinis bruto darbo užmokestis siekė 595,4 eurų ir buvo 8,8 proc. mažesnis nei vidutinis bruto darbo užmokestis Panevėžio apskr. (647,7 eur) bei 21 proc. mažesnis nei šalies vidutinis bruto darbo užmokestis (722,3 eur) ¹⁴ . Kad smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui Biržų mieste turi būti teikiamas didesnis dėmesys patvirtina ir atliktos Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimo ¹⁵ rezultatai: kone pusė (47,1 proc.) respondentų akcentavo smulkaus ir vidutinio verslo kūrimo ir plėtros svarbą.
4. Socialinę atskirtį patiriančių asmenų skaičiaus didėjimas	Socialinės rizikos šeimų skaičius padidėjo 7,14 proc., vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose padidėjo 4,12 proc., be tėvų globos likusių

¹³ Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimas, tyrimo ataskaita pateikiama VPS prieduose.

¹⁴ Remiantis Statistikos departamento pateikiama informacija

¹⁵ Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimas, tyrimo ataskaita pateikiama VPS prieduose.

	vaikų skaičius padidėjo net ketvirtadaliu, neįgaliųjų (suaugusiųjų ir vaikų) padidėjo atitinkamai 5,33 proc. ir 11,59 proc., vienišų, socialinės rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų skaičius padidėjo 1,65 proc. Skurdą patiriančių asmenų skaičius Biržų mieste sumažėjo nuo 1.280 iki 1.139 asmenų, t. y. 11,02 proc., tačiau vistiek sudarė net 9,8 proc. gyventojų. Kad socialinė atskirtis didėjo patvirtina ir apklausos rezultatai: 49 proc. respondentų mano, jog socialinė atskirtis per pastaruosius 5 metus didėjo, kad nekito – 29 proc., kad mažėjo – tik 13 proc. respondentų. Šiuo metu labiausiai reikalingos paslaugos: ilgalaikė/trumpalaikė socialinė globa šeimynose, profesionalūs globėjai tėvų globos netekusiems vaikams, grupinio gyvenimo namai vaikams ir jaunimui su negalia, laikino atokvėpio paslauga, socialinės globos paslaugos asmens namuose (ypač senyvo amžiaus), socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens namuose paslauga, ilgalaikė socialinė globa senyvo amžiaus asmenims, psichologinė ir krizių įveikimo pagalba, informavimas apie įvairiose organizacijose teikiamas ir gyventojams prieinamas paslaugas.
5.Nepakankamai paplitusi savanorystė, lyginant su kitais Lietuvos rajonais	Biržų rajone savanoriškoje trumpalaikėje veikloje 2014 m. dalyvavo 110 jaunuolių (16-29 m.). Lyginant su kitais apskrities rajonais (Panevėžio r. – 18, Rokiškio r. – 10 jaunuolių), tai yra nemažai, tačiau palyginus su kitų apskričių rajonais, pvz., Šilalės r. ar Šilutės r., savanoriaujančių yra ženkliai daugiau – atitinkamai 500 ir 447. Ilgalaikėje (ilgiau nei 3 mėn.) savanorystėje Biržų rajone dalyvavo 20 jaunuolių, Panevėžio r. – 14, Rokiškio r. 5. Vėlgi, palyginus su apskrities rajonais, rodiklis yra didesnis, tačiau lyginant su kitomis apskritimis, rodiklis nėra toks aukštas (Jonavos r. – 120, Šilalės r. – 100, Plungės r. 96). Išvadą patvirtina Tyrimo rezultatai: 40,7 proc. apklaustųjų nuomone, savanoriškos veiklos skatinimui turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys, net 36,9 proc. šiuo klausimu nuomonės neturėjo. Šalies lygmeniu yra savanorystę koordinuojančių iniciatyvų (pvz. Jaunimo savanoriška tarnyba), tačiau pasigendama vienos Biržų rajone savanorystę koordinuojančios institucijos į kurią galėtų kreiptis tiek savanoriai tiek įstaigos ieškančios savanorių, tiek ilgalaikiai tiek trumpalaikiai savanorystei.
Galimybės	Galimybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Verslumo ir verslo, įskaitant socialinį ir bendruomeninį verslą ir amatus plėtra dėl 2014-2020 m. struktūrinių fondų finansavimo	Finansavimas numatomas pagal Veiksmų programą, Panevėžio regiono integruotų teritorijų vystymo programą (1 tikslo, 1.1. Uždavinys, 1.1. Uždavinys).
2. Geografinė padėtis palanki verslo plėtrai ir investicijų pritraukimui dėl nesunkiai pasiekiamų esančių Panevėžio, Vilniaus ir Rygos miestų rinkų	Biržai turi gerai išvystytus ryšius ne tik su Panevėžiu, bet ir su šalies sostine Vilniumi, kitais Lietuvos regionų centrais, o taip pat ir su Ryga. Per Biržus eina senasis kelias į Rygą, todėl keliaujantys į Rygą gali rinktis kelionę per Biržus. Panevėžio regiono teritoriją kerta pagrindinis transeuropinis transporto 1 koridorius („Via Baltica“), jungiantis regioną su Latvija, Lenkija ir TINA transporto koridorius (Klaipėda–Šiauliai–Panevėžys–Vilnius–Lyda), taip pat TINA koridoriaus atšaka Panevėžys–Rokiškis–Latvijos siena.
3. Valstybės ir ES akcentuojama perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų svarba.	Vienas iš Veiksmų programoje numatytų uždavinių: padidinti bendruomenėje teikiamų socialinių paslaugų dalį, pereinant nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų. Uždaviniui įgyvendinti yra numatomos lėšos.
4. Savanorių iš kitų miestų ir šalių pritraukimas suteiktų miestui	Sukūrus vietos savanorystę koordinuojantį tinklą būtų galima pritraukti savanorių iš kitų miestų ir šalių, tokiu būdu padidėtų Biržų

tarptautiškumo	tarptautiškumas, kartu būtų populiarinami Biržai, pritraukiami nauji lankytojai, būtų dalinamasi tarptautine patirtimi ir idėjomis.
Grėsmės	Grėsmę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Gyventojų mažėjimas ir senėjimas mažina patrauklumą verslo kūrimui vietovėje	Gyventojų skaičius Biržuose sumažėjo: 2013 m. pr. gyveno 11.903 gyventojai, o 2015 m. pr. jų sumažėjo iki 11.476, t. y. 3,59 proc. mažiau. Lyginant su Pasvaliu, gyventojų mažėjimas Biržuose yra spartesnis: 2013 m. pr. 7.261, 2015 m. pr. 7.077, t. y. 2,53 proc. Biržai gana sparčiai praranda demografinį potencialą, kuris iš esmės ir nulemia verslo – ypač – miestams būdingo paslaugų sektoriaus vystymo galimybes.
2. Vietos ekonomikos stagnacija dėl mažų materialinių investicijų	Statistikos departamento duomenimis, materialinės investicijos tenkančios Biržų rajono gyventojui yra mažos: skirtingai nei Pasvalio r. kur matomas rodiklio sumažėjimas (2012 m. – 659 Eur, 2014 m. 635 Eur, t. y. 3,64 proc. sumažėjimas), Biržų r. sav. nuo 2012 m. iki 2014 m. šis rodiklis neženkiai pakilo 1,31 proc. (nuo 613 iki 621 Eur), tačiau atsiliko nuo bendrų šalies šio rodiklio didėjimo tendencijų (2012 m. – 1.776 Eur, 2014 m. – 1.908 Eur, t.y. 7,25 proc. padidėjimas).
3. Mažėjanti darbo jėgos pasiūla šalyje	Mažėjantis gyventojų skaičius, sumažėjęs gimstamumas, didelis emigruojančių asmenų skaičius, senstanti visuomenė turės neigiamos įtakos darbo jėgos pasiūlai šalies mastu. Lietuvoje susidariusi amžiaus struktūra lems tai, kad toliau didės pensinio amžiaus gyventojų dalis lyginant su darbingo amžiaus gyventojais, o mažės – vaikų ir jaunimo. Didesnis darbo jėgos poreikis Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje (kartu ir didesnis darbo užmokestis) didins iš Biržų išvykstančiųjų gyventi ir dirbti jaunų gyventojų srautus.

2.5. VPS sąsajos su Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programa

Panevėžio regiono integruotos teritorijų plėtros programa (toliau – Programa) patvirtinta 2015 m. rugsėjo 10 d. Vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 1V-714. Šioje programoje Biržų miestas yra išskirtas kaip tikslinė teritorija. Biržų miesto vietos plėtros strategija atitinka Programoje nustatytą tikslą, uždavinius ir priemones:

- **Programos 1.Tikslas:** Sumažinti nedarbo lygį didinant ekonominį aktyvumą ir gerinant gyvenimo kokybę.

Prie tikslo tiesiogiai prisideda VPS tikslai:

1. Tikslas: PAGERINTI BIRŽŲ MIESTO GYVENTOJŲ EKONOMINĮ AKTYVUMĄ IR INTEGRACIJĄ Į DARBO RINKĄ
2. Tikslas: SKATINTI SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ, UŽTIKRINANT GYVENTOJŲ POREIKIUS ATITINKANČIŲ SOCIALINIŲ IR KITŲ SUSIJUSIŲ PASLAUGŲ TEIKIMĄ

- **Programos 1.1.Uždavinys:** Padidinti tikslinių teritorijų patrauklumą investicijoms ir darbo vietų kūrimui bei uždavinysje numatyta priemonė, kurią siūloma įgyvendinti bendruomenės inicijuotos vietos plėtros būdu (toliau - BIVP): „1.1.2.1. Vietinių įsidarbinimo galimybių gerinimas įgyvendinant vietos plėtros strategijas Biržų. Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio miestuose (tikslinės grupės – bedarbiai, ilgalaikiai bedarbiai, neaktyvūs asmenys, jaunimas. Numatomos veiklos – neformalios verslumą skatinančios iniciatyvos, užimtumą skatinančios veiklos. Numatomas rezultatas – padidės tikslinių grupių asmenų verslumas bei pagerės įsidarbinimo galimybės).“

VPS tiesiogiai įgyvendina numatytą uždavinį ir priemonę šiais uždaviniais ir veiksmais:

1.1. Uždavinys: Remti naujo smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Biržų mieste.

1.1.1. veiksmas. Priemonių verslo pradžia suteikimas

1.1.2. veiksmas. Biržų miesto gyventojų verslumo didinimui ir verslo kūrimo skatinimui skirtų iniciatyvų įgyvendinimas

1.1.3. veiksmas. Pradedamo verslo plėtojimui reikalingų gebėjimų stiprinimas

1.1.4. veiksmas. Bendradarbiavimo tinklo tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų sukūrimas siekiant organizuoti tarpusavio ir bendros prekybos ir paslaugų teikimo grandines

1.2. Uždavinys: Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimui galimybes

1.2.1. veiksmas. Darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimas.

1.2.2. veiksmas. Tarpininkavimas įtraukiant neaktyvius asmenis į aktyvią profesinę, švietimo ar visuomeninę veiklą..

- **Programos 1.2. Uždavinys:** Vystyti traukos centrus Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio miestuose, siekiant skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą bei didinti gyvenamosios aplinkos patrauklumą, bei uždavinyje numatyta priemonė, kurią siūloma įgyvendinti BIVP būdu: „1.2.3.1. *Bendruomenių socialinės integracijos didinimas įgyvendinant vietos plėtros strategijas Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio miestuose (tikslinės grupės – pagyvenę asmenys, socialinės rizikos asmenys, savanoriai, bendruomenių nariai ir kt.; numatomos veiklos – mokymų, tarpininkavimo ir kitos veiklos. Numatomas rezultatas – sumažės tikslinių grupių asmenų socialinė atskirtis).*“

VPS tiesiogiai įgyvendina numatytą uždavinį ir priemonę šiais uždaviniais ir veiksmais:

2.1. Uždavinys: Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę Biržų mieste

2.1.1. veiksmas. Gyventojų poreikius atitinkančių socialinių paslaugų plėtra

2.1.2. veiksmas. Paslaugų skirtų mažinti socialinę atskirtį teikimas

2.1.3. veiksmas. Informacijos apie prieinamas socialines ir kitas paslaugas teikimas

Programos ir VPS sąsaja išreiškiama ir VPS iškeltais rodikliais, kurie yra analogiški ir (arba) prisideda prie Programos rodiklių pasiekimo (plačiau VPS III dalyje).

III. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI BEI INTEGRUOTO IR NOVATORIŠKO STRATEGIJOS POBŪDŽIO APIBŪDINIMAS

Atsižvelgiant į Biržų miesto situacijos statistinės analizės ir gyventojų poreikių tyrimo rezultatus taip pat statistinės poreikių ir galimybių analizės metu nustatytas silpnybės, stiprybės, galimybės bei grėsmės nustatomi tokie BMVVG veiklos teritorijos plėtros poreikiai (prioriteto tvarka):

I PRIORITETAS. Gyventojų ekonominio aktyvumo ir gyvenimo kokybės gerinimas.

II PRIORITETAS. Socialiai saugios visuomenės formavimas.

Prioritetams numatomi tikslai bei uždaviniai, strateginiai ryšiai su SSGG ir jų pasiekimo rodikliai:

1. Tikslas: PAGERINTI BIRŽŲ Miesto GYVENTOJŲ EKONOMINĮ AKTYVUMĄ IR INTEGRACIJĄ Į DARBO RINKĄ

Tikslu sprendžiamos SSGG analizėje pateikiamos 1, 2 ir 3 silpnybės, mažinamos 1, 2 ir grėsmės, pasinaudojant 1, 2 ir 4 stiprybėmis bei 1 ir 2 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai ir tikslo pasirinkimo priežastys pateikiami VPS priede Nr. 5.

Tikslo pasiekimui išmatuoti numatomi rodikliai:

Kodas	Rezultato rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (2015 m.)	Siekiamą reikšmė (2022 m.)
1-R-1	Veikiančių ūkio subjektų, tenkančių 1000-ui gyventojų, skaičius, vnt.	14,5	16
1-R-2	Savarankiškai dirbantys asmenys, skaičius (suma pagal verslo liudijimą ir ind. veiklą)	763	900
1-R-3	BIVP projektų veiklų dalyviai, kurių padėtis darbo rinkoje pagerėjo, praėjus 6 mėnesiams po dalyvavimo ESF veiklose, proc.	15 ¹⁶	20

1.1. Uždavinys Remti naujo smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Biržų mieste

Uždaviniu sprendžiamos SSGG analizėje pateikiamos 2 ir 3 silpnybės, mažinamos 2 ir 3 grėsmės, pasinaudojant 4 stiprybe bei 1 ir 2 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs uždaviniai ir uždavinių pasirinkimo priežastys pateikiami VPS priede Nr. 5.

Kodas	Produkto rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (2015 m.)	Siekiamą reikšmė (2022 m.)
1.1-P-1	Projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius	0	2
1.1-P-2	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius	0	76
1.1-P-3	Pradėtų naujų verslų, skaičius	0	5

¹⁶ 2013 m. rodiklis remiantis Veiksmų programa

1.1-P-4	Sustiprinta pradedančių verslų, skaičius ¹⁷	0	26
1.1-P-5	Sukurtas bendradarbiavimo tinklas tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų, skaičius	0	1

1.2. Uždavinys: Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes

Uždaviniu sprendžiamos SSGG analizėje pateikiama 1 silpnybė, prisidedama prie 4 silpnybės sprendimo, mažinama 1 ir 3 grėsmė, pasinaudojant 2 stiprybe. Svarstyti alternatyvūs uždaviniai ir uždavinių pasirinkimo priežastys pateikiami VPS priede Nr. 5.

Kodas	Produkto rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (2015 m.)	Siekiamą reikšmę (2022 m.)
1.2-P-1	Projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius	0	1
1.2-P-2	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius	0	35
1.2-P-3	Asmenys atlikę darbo įgūdžiams įgyti skirtą praktiką ar savanorystę, skaičius	0	15

2. Tikslas: SKATINTI SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ, UŽTIKRINANT GYVENTOJŲ POREIKIUS ATITINKANČIŲ SOCIALINIŲ IR KITŲ SUSIJUSIŲ PASLAUGŲ TEIKIMĄ

Tikslu sprendžiamos SSGG analizėje pateikiamos 4 ir 5 silpnybės, mažinamos 1 ir, netiesiogiai, 3 grėsmės, pasinaudojant 3 ir 5 stiprybėmis bei 3 ir 4 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai ir tikslo pasirinkimo priežastys pateikiami VPS priede Nr. 5.

Tikslo pasiekimui išmatuoti numatomi rodikliai:

Kodas	Efeko rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai	Pradinė reikšmė (2016 m.)	Siekiamą reikšmę (2022 m.)
2-E-1	Socialinės atskirties ir skurdo situacijos pokyčio per pastaruosius 5 metus neigiamas vertinimas, proc. ¹⁸	48,6	30

¹⁷ Skaičiuojami projektų veiklose dalyvavę ir naudą gavę veiklą pradedantys (įskaitant savarankišką darbą pradedančius asmenis) verslo subjektai (pvz. gavę verslo vystymui reikalingas konsultacijas, projekto rėmuose dalyvavę parodose), kurių metinė apyvarta po dalyvavimo projektuose padidėjo palyginti su apyvarta prieš projektą. Pradedantis verslas:

- vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos gyventojai - verslininkai, kurie yra pradėję vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdyti ūkinę komercinę veiklą ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose. Pagal verslo liudijimą, kuris galioja vienerius metus ar trumpiau, dirbantis asmuo priskiriamas šiai tikslinei grupei, jei jam verslo liudijimas atitinkamai veiklai yra išduotas pirmą kartą arba yra praėję ne mažiau kaip 3 metai nuo anksčiau jam šiai veiklai išduoto verslo liudijimo galiojimo pabaigos;

- ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki projekto pasiūlymo pateikimo vietos veiklos grupei dienos (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė yra pareiškėju ar partneriu) arba iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė nėra pareiškėju ar partneriu) Juridinių asmenų registre įregistruotų ir ūkinę komercinę veiklą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdančių įmonių darbuotojai ir valdymo organų atstovai.

¹⁸ Rodiklis gautas vykdant Biržų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimą. Respondentai klausimą „Socialinės atskirties ir skurdo pokyčio per pastaruosius 5 metus vertinimas“ vertina pažymėdami vieną iš penkių atsakymo variantų: 1) pablogėjo; 2) labiau pablogėjo nei pagerėjo; 3) nekito; 4) labiau gerėjo nei blogėjo; 5) gerėjo; nežinau/neturiu nuomonės.

<i>Kodas</i>	<i>Rezultato rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai</i>	<i>Pradinė reikšmė (2015 m.)</i>	<i>Siekiama reikšmė (2022 m.)</i>
2-R-1	Socialinių partnerių organizacijose ar NVO savanoriaujančių dalyvių (vietos bendruomenės nariai) dalis praėjus 6 mėnesiams po dalyvavimo ESF veiklose, proc.	7 ¹⁹	10
2-R-2	Teikiamos socialinės paslaugos (pagal rūšis), skaičius ²⁰	13	17
2-R-3	Paslaugos soc. atskirties mažinimui, skaičius	0	4

2.1. Uždavinys: Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę Biržų mieste

Uždaviniu sprendžiama SSGG analizėje pateikiama 4 silpnybė, mažinama 1 ir 3 grėsmė, pasinaudojant 3 ir 5 stiprybėmis bei 3 galimybe. Svarstyti alternatyvūs uždaviniai ir uždavinių pasirinkimo priežastys pateikiami VPS priede Nr. 5.

<i>Kodas</i>	<i>Produkto rodiklio pavadinimas, matavimo vienetai</i>	<i>Pradinė reikšmė (2015 m.)</i>	<i>Siekiama reikšmė (2022 m.)</i>
2.1-P-1	Projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius	0	19
2.1-P-2	BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius	0	861
2.1-P-3	Teikiamos naujos soc. paslaugos, skaičius	0	19
2.1-P-4	Teikiamos kitos paslaugos socialinės atskirties mažinimui, skaičius	0	20
2.1-P-5	Integravimui skirtose veiklose dalyvavusių pabėgėlių, buvusių nuteistųjų, reemigrantų, skaičius	0	10

Novatoriškumas

Tai yra pirmoji trijų sektorių suformuotos Biržų miesto vietos veiklos grupės strategija, kuria siekiama didinti bendruomenių socialinę integraciją bei gerinti vietinės įsidarbinimo galimybes Biržų mieste, išnaudojant gyvenamosios vietovės bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius. Tuo pačiu tai yra pirmoji VPS, kuri kilo iš pačių gyventojų ir kuri bus įgyvendinta Biržuose veikiančių juridinių viešojo ir privataus sektoriaus asmenų. Kitaip nei vietos valdžios rengiamų strateginių dokumentų atveju, rengiant VPS buvo skirta laiko gilioms diskusijoms su atskiromis suinteresuotomis grupėmis, siekiant kiek įmanoma geriau išgryninti konkrečių grupių poreikius ir prioritetus, identifikuoti galimybes VVG teritorijoje pritaikyti ir įdiegti inovacijas pasiteisinusias kitose šalyse. Išgrynintomis temomis buvo skatinamos diskusijos susitikimuose su vietos gyventojais, taip užtikrinant vieningos nuomonės ir suvokimo formavimą numatant VPS veiklos kryptis. Siekiant kuo platesnio interesų įtraukimo Biržų gyventojų nuomonės buvo atsiklausta organizuojant apklausą internete. Tokių diskusijų ir konsultacijų rezultatas – strategijos tikslai, uždaviniai ir konkretūs veiksmai, kuriais siekiama paskatinti gyventojų ekonominį aktyvumą ir

¹⁹ Naudojamas Veiksmų programoje pateikiamas 2013 m. rodiklis

²⁰ Rodiklis sudarytas remiantis Biržų r. sav. administracijos socialinės apsaugos skyriaus pateikiama informacija

pagerinti įsidarbinimo galimybes Biržų mieste, taip pat mažinti socialinę atskirtį Biržų mieste skatinant socialinių paslaugų plėtrą ir gyventojų bendruomeniškumą (plačiau – veiksmų plano dalyje). Novatoriškumo principas pasireiškė ir tuo, jog sėkmingai tarpusavyje buvo suderinti skirtingi planavimo dokumentai, pvz. savivaldybės administracijos vykdomi infrastruktūros plėtros (pastatų rekonstrukcijos ir erdvių sutvarkymo) projektai per Integruotų teritorijų vystymo programą, turės strateginį tęstinumą ir bus sėkmingai panaudoti – sutvarkyti objektai bus įveiklinti vietos gyventojų. Numatomi veiksmai tiesioginiam bendradarbiavimui tarp miesto ir kaimiškųjų teritorijų. Planuojama sukurti tinklą: bendradarbiavimo tinklą tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų siekiant organizuoti tarpusavio ir bendros prekybos ir paslaugų teikimo grandines. Taip bus užtikrintas tiesioginis Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų bendradarbiavimas siekiant bendros naudos, taip pat rajono ir miesto VVG strategijų suderinamumas.

Novatoriškumo bus laikomasi ir įgyvendinant VPS. Organizuojant vietos projektų atrankas ir įgyvendinant kitus VPS etapus bus labiau pasitelktos informacinės komunikacinės priemonės, tokios kaip paskyros el. erdvėje, rengimo etape sėkmingai taikytos diskusijos/susitikimai su gyventojais, atsižvelgimas į jų poreikius. Šios priemonės bus aktyviai taikomos ir konsultuojant potencialius bei esamus projektų vykdytojus. Siekiant padidinti platesnės auditorijos pasiekiamumą (ypač jaunimo), užmegzti glaudesnius ryšius su miesto teritorijos gyventojais ir palengvinti informacijos prieinamumą bus pradėti naudoti populiarūs socialiniai tinklai informacijos apie vykdomas veiklas viešinimui bei gyventojų aktyvinimui. Vienas iš projektų atrankos kriterijų bus novatoriškumas – projektai, kuriuose numatomos naujos, Biržuose anksčiau neplėtotos veiklos ar metodai gaus daugiau vertinimo balų.

Integruotumas

Rengiant VPS buvo siekiama kuo aiškiau ištirti atskirų sričių problematiką Biržų mieste bei siekiama sprendimų suderinamumo tarpusavyje. Dėl šios priežasties vykusiose diskusijose ir susitikimuose buvo skatinamas aktyvus įvairių sričių ekspertų dalyvavimas. Pavyzdžiui, analizuojant socialines problemas buvo pasitelkti patirties šioje srityje turinčių organizacijų atstovai (pvz. diskusijose dalyvavo Socialinių paslaugų skyriaus atstovai, soc. paslaugas teikiančių NVO ir kt.), diskutuojant apie verslo problemas Biržų mieste, diskusijoje dalyvauti buvo pakviesti verslo atstovai. Siekiant integruoto požiūrio užtikrinimo rengiant VPS, diskusijos buvo organizuojamos aptariant atskiras sritis bei analizuojant problematikos ir siūlomų sprendimų įtaką kitoms sritims, to buvo siekiama į bendrą diskusiją, pakviečiant skirtingų sričių patirties turinčių asmenis. Taip pat buvo vykdomi individualūs susitikimai su NVO ir verslo atstovais, eilinas gyventojais, gauta svarbios informacijos apklausos rengimui, gauti pasiūlymai veiksmų plano formavimui, projektų idėjos.

Atliktų poreikio tyrimo apklausų metu paaiškėjo, kad skirtingų suinteresuotųjų grupių atstovai (verslas, vietos valdžia, NVO, jaunimas, vietos gyventojai) panašiai mato esmines vietos problemas ir skiria panašius veiklos prioritetus. Todėl tikėtina, kad respondentų įvardyti tikslai ir pasirinkti VPS veiksmai, skirti paskatinti gyventojų

ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes Biržų mieste, taip pat toliau mažinti socialinę atskirtį Biržų mieste skatinant socialinių paslaugų plėtrą ir gyventojų bendruomeniškumą padės integruotai spręsti vietos problemas. Integruotumo principas buvo įgyvendinamas ir strateginiame lygmenyje – VPS suderinta su Panevėžio regiono plėtros 2014-2020 m. planu, Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programa, Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginiu planu. Biržų miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategija atitinka:

1. Panevėžio regiono 2014-2020 metų plėtros plano:

- 1 Prioriteto „Kokybiškos viešosios paslaugos“ 1 tikslo „Padidinti viešųjų ir administracinių paslaugų kokybę ir prieinamumą“ 2 uždavinį „Pagerinti švietimo (ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, neformaliojo ugdymo) paslaugų kokybę ir prieinamumą“ bei 3 uždavinį „Išplėsti socialines paslaugas bei modernizuoti socialinių paslaugų infrastruktūrą“. VPS numatyti veiksmai skirti neformaliojo ugdymo gerinimui ir profesinio mokymo teikimui (1.2. uždavinys „Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes“), taip pat numatoma socialinių paslaugų tobulinimas ir plėtra (2.1. uždavinys „Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę Biržų mieste“).

- 2 prioriteto „Ekonominiam augimui palanki aplinka“ 1 tikslo „Padidinti teritorinę sanglaudą ir gerinti aplinkos būklę“ 1 uždavinį „Padidinti gyvenamųjų vietovių konkurencingumą, ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos patrauklumą“ bei 2 uždavinį „Pagerinti gyvenamąją aplinką bei skatinti darnų išteklių naudojimą“. VPS numatyti veiksmai skirti gyvenamosios vietovės konkurencingumui ir ekonomikos augimui per ekonominį gyventojų aktyvumą ir integraciją į darbo rinką (1.1. uždavinys „**Remti naujo smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Biržų mieste**“; 1.2. uždavinys „Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes“).

2. Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programos tikslo „Sumažinti nedarbo lygį didinant ekonominį aktyvumą ir gerinant gyvenimo kokybę“ uždavinius „Padidinti tikslinių teritorijų patrauklumą investicijoms ir darbo vietų kūrimui“, „Vystyti traukos centrus Biržų, Kupiškio, Pasvalio ir Rokiškio miestuose, siekiant skatinti smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą bei didinti gyvenamosios aplinkos patrauklumą“. Plačiau žr. 2.5. dalyje.

3. Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016-2020 m. strateginio plano tikslo „Palankių sąlygų verslui kūrimas ir konkurencingo žemės ūkio skatinimas“ uždavinius „Skatinti gyventojų verslumą, viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą“, „Plėtoti paramą ir kurti palankią aplinką verslui“, tikslo „Išprususios ir kūrybingos visuomenės formavimas“ uždavinį „Skatinti mokymąsi visą gyvenimą, visuomenės švietimą ir tobulinimąsi“, tikslo „Socialiai saugios ir sveikos visuomenės formavimas“ uždavinį „Gerinti socialinių paslaugų teikimą ir skatinti socialinę integraciją“, tikslo „Pilietiškumo ugdymas ir visuomenės saugumo didinimas“ uždavinį „Ugdyti rajono gyventojų bendruomeniškumą, pilietinį aktyvumą, remti ir skatinti jaunimo bei kitų nevyriausybinių organizacijų veiklas“.

IV. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO, RENGIANČIŲ VIETOS PLĖTROS STRATEGIJĄ, APIBŪDINIMAS

BMVVG rengdama VPS, įtraukė Biržų miesto gyventojus, verslo ir valdžios atstovus, siekiant, kad išsiaiškinti miesto plėtros poreikius. VPS rengimo metu atlikti šie veiksmai:

Eil. Nr.	Veiksmas	Aprašymas
1.	Mokymai	Mokymų pavadinimas – „Vietos plėtros strategijų rengimas: „nuo idėjos iki įgyvendinimo“ Mokymų tikslas – suteikti žinias reikalingas VPS rengimui. Mokymų turinys: vietos plėtros strategijų rengimo taisyklių pristatymas, strateginio planavimo ir valdymo pagrindai, vietos gyventojų įtraukimo svarba ir būdai. Mokymų tikslinė grupė – vietos veiklos grupės darbuotojai ir valdybos nariai Mokymų data – 2015 m. spalio 27 d. Mokymų trukmė – 8 ak. val.
2.	Biržų miesto gyventojų poreikių tyrimas	Tyrimo būdas – vykdant VVG teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių empirinį tyrimą buvo naudojamas kiekybinio tyrimo metodas. Kiekybiniam tyrimui atlikti pasirinkta internetinė anketinė apklausa. Klausimynas buvo patalpintas internete ir prieinamas viešai platinant nuorodą į anketą: https://goo.gl/ic38Tm . Informacija apie vykdomą apklausą buvo platinama siunčiant elektroniniu paštu ir informuojant telefonu vietos bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų, verslo ir vietos valdžios atstovus, taip pat paskelbta BMVVG paskyroje socialiniame tinkle https://www.facebook.com/search/top/?q=birzu%20miesto%20vvg, Popierinės anketos buvo platinamos VVG teritorijoje veikiančių organizacijų susirinkimų metu, vykdant susitikimus su VVG teritorijoje veikiančiais valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektoriaus atstovais. Tyrimo tikslas - nustatyti VVG teritorijos gyventojų pasitenkinimą esama situacija ir jos gerinimui aktualius gyventojų poreikius. Tyrimo atlikimo data – 2015 m. lapkričio 10 d. – 2016 m. sausio 10 d. Tyrimo tikslinė grupė – VVG teritorijos, t. y. Biržų miesto gyventojai. Tyrimo ataskaita pateikiama VPS prieduose.
3.	Viešos konsultacijos dėl Biržų miesto plėtros strategijos 2016-2022 m. rengimo.	Viešų konsultacijų tikslas – pristatyti VPS rengimo taisykles, galimas finansuoti veiklas, iš pirmų lūpų išgirsti apie aktualiausias vietos problemas ir surinkti pasiūlymus problemų sprendimui. Viešų konsultacijų tikslinė grupė – VVG teritorijos, t. y. Biržų miesto gyventojai, vietos valdžios, verslo, NVO atstovai

		Viešų konsultacijų datos: Su NVO ir vietos gyventojais - 2015 m. lapkričio 10 d. Su verslo atstovais - 2015 m. lapkričio 10 d. Su vietos valdžia - 2015 m. lapkričio 18 d., 2016 m. sausio 11 d. Rezultatai – pristatytos VPS rengimo taisyklės, galimos finansuoti veiklos, surinkta informacija apie dalyvių požiūriu aktualiausias problemas, gauti pasiūlymai problemų sprendimui, gyventojai informuoti apie galimybę dalyvauti VPS įgyvendinime. Po viešų konsultacijų vyko individualūs susitikimai su atskirais interesantais, priklausomai nuo atstovaujamo sektoriaus buvo gilinamasi į tinkamas galimų projektų veiklas ir išlaidas. Surinkta daugiau nei 20 anketų su projekcinėmis idėjomis. Žiniasklaidos pranešimai apie vykdomas konsultacijas: ✓ http://birzai.lt/index.php?2023284403 ✓ http://www.selonija.lt/2015/11/06/kvietimas-i-informacini-konsultacini-rengini-apie-birzu-miesto-vietos-veiklos-grupes-strategijos-kurima/ ✓ http://siaure.lt/main/turinys/naujienos/1/14221
4.	Viešas strategijos projekto pristatymas	Viešo pristatymo tikslas – pateikti pristatymo dalyviams informaciją ir atsakyti į kylančius su VPS priemonėmis susijusius klausimus. Viešo pristatymo tikslinė grupė – VVG teritorijos, t. y. Biržų miesto gyventojai, vietos valdžios, verslo, NVO atstovai Viešo pristatymo data – 2016 m sausio 19 d. Rezultatai – dalyviams pristatyta VPS, išsamiai paaiškintos nustatytos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės, gauti pasiūlymai į kuriuos atsižvelgta (pvz. tinklų, tam tikrų soc. paslaugų kūrimas ir kt.). Žiniasklaidos pranešimai apie pristatymą: ✓ http://www.selonija.lt/2016/01/13/kvieciame-i-birzu-miesto-pletros-strategijos-2016-2020-m-projekto-pristatyma/ ✓ http://www.selonija.lt/2016/01/13/birzu-miesto-vvg-tikslas-padidinti-uzimtuma-ir-sumazinti-socialine-atskirti/ ✓ http://siaure.lt/main/turinys/naujienos/1/14245 ✓ https://www.facebook.com/Bir%C5%BE%C5%B3-miesto-vietos-veiklos-grup%C4%97-119293095083300/?fref=ts ✓ https://www.youtube.com/watch?v=8YOB8gQNYeE

V. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANAS

1. Tikslas: PAGERINTI BIRŽŲ MIESTO GYVENTOJŲ EKONOMINĮ AKTYVUMĄ IR INTEGRACIJĄ Į DARBO RINKĄ

1.1. Uždavinys: Remti naujo smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Biržų mieste.

1.1.1. veiksmas. Priemonių verslo pradžia suteikimas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			13700	10000	-	21000	155300	200000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus, orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Biržų mieste per priemonių suteikimą. Gali būti finansuojamas verslo pradžia reikalingų priemonių (t. y. patalpų, techninės, biuro ar kitos įrangos) suteikimas naudoti jauno verslo subjektams kartu su informavimo, konsultavimo (taip pat mentorystės), mokymo, pagalbos randant tiekėjus ir klientus, metodinės pagalbos ir kitų paslaugų verslui aktualiais klausimais teikimu jauno verslo subjektams.

Tikslinė grupė: jauno verslo subjektų, kurių veiklos vykdymo vieta – vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija, atstovai ir darbuotojai.

1.1.2. veiksmas. Biržų miesto gyventojų verslumo didinimui ir verslo kūrimui skurtų iniciatyvų įgyvendinimas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			3425	5000	-	2750	38825	50000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Biržų mieste per gyventojų verslumo skatinimą (žinių, įgūdžių ir motyvacijos suteikimas skatinti imtis verslo, mentorystė „verslas verslui“, konsultacijos verslo kūrimo klausimais).

Tikslinė grupė:

1. Darbingi gyventojai, kurie yra ekonomiškai neaktyvūs asmenys ar bedarbiai;
2. Darbingi gyventojai, kuriems (ar kurių šeimoms) pagal Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą yra teikiama socialinė parama (pvz., socialinės pašalpos, būsto šildymo išlaidų, geriamojo vandens išlaidų ir karšto vandens išlaidų kompensacijos).

1.1.3. veiksmas. Pradedamo verslo plėtojimui reikalingų gebėjimų stiprinimas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			1713	1250	-	2625	19412	25000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Biržų mieste per neformalių iniciatyvų skirtų verslo plėtrai įgyvendinimą. Planuojama veiklos: besikuriančio verslo (įskaitant savarankišką darbą pradedančius asmenis) konsultavimas, pagalba randant tiekėjus ir klientus, konsultavimas konkretaus verslo plėtros klausimais.

Tikslinė grupė: jauno verslo subjektų, kurių veiklos vykdymo vieta – vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija, atstovai ir darbuotojai.

1.1.4. veiksmas. Bendradarbiavimo tinklo tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų sukūrimas siekiant organizuoti tarpusavio ir bendros prekybos ir paslaugų teikimo grandines

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2016/11	2022/12	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			2055	3000	-	1650	23295	30000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Biržų mieste per tinklo tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų sukūrimą. Veiksmu norima paskatinti aktyvesnį bendruomenių ir visų gyventojų teikiančių paslaugas, gaminančių ir parduodančių produktus ar prekes įsitraukimą, sudaryti galimybę tokias paslaugas teikiantiems keistis gerąja patirtimi, gauti mokymus, tobulinti ir plėsti savo paslaugas, jas reklamuoti žiniasklaidoje, renginiuose ir kt. priemonėmis, rinkai pasiūlyti bendrą prekės ženklą.

Tikslinė grupė:

1. socialinę atskirtį patiriantys asmenys
2. darbingi gyventojai
3. jauno verslo subjektai, kurių veiklos vykdymo vieta yra strategijos įgyvendinimo teritorijoje, atstovai ir darbuotojai;
4. gyventojai ir besiribojančios teritorijos gyventojai;
5. asmenys, kurių savarankiško darbo vykdymo vieta yra vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje ar besiribojančioje teritorijoje, ir šių asmenų darbuotojai;
6. juridinių asmenų, kurių veiklos vykdymo vieta yra vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje ar besiribojančioje teritorijoje, darbuotojai, vienasmeniai valdymo organai ir kolegialių valdymo organų nariai.

1.2. Uždavinys: Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes

1.2.1. veiksmas. Darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimas.

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			3425	2500	-	5250	38825	50000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybių gerinimą per darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimą. Planuojamos veiklos: naujų profesinių ir kitų reikalingų įgūdžių suteikimas (neformalus švietimas (įskaitant neformalųjį profesinį mokymą); savanoriška veikla (savanorystė); praktinių darbo įgūdžių įgijimas, ugdymas darbo vietoje).

Tikslinė grupė: darbingi bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai (išskyrus teritorinėse darbo biržoje bedarbiais registruotus asmenis, dalyvaujančius profesinio mokymo ir darbo įgūdžių įgijimo, ugdymo darbo vietoje veiklose).

1.2.2. veiksmas. Tarpininkavimas įtraukiant neaktyvius asmenis į aktyvią profesinę, švietimo ar visuomeninę veiklą.

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			1713	1250	-	2625	19412	25000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybių gerinimą per neaktyvių asmenų įtraukimą į aktyvią profesinę, švietimo ar visuomeninę veiklą. Planuojamos veiklos: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ar kita pagalba įdarbinant, įtraukiant į neformalųjį švietimą (įskaitant neformalųjį profesinį mokymą), praktikos atlikimą, visuomeninę ir (ar) kultūrinę veiklą (pvz., profesinis orientavimas, motyvavimas imtis aktyvios veiklos).

Tikslinė grupė: Neaktyvūs gyventojai.

Tikslas: SKATINTI SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ, UŽTIKRINANT GYVENTOJŲ POREIKIUS ATITINKANČIŲ SOCIALINIŲ IR KITŲ SUSIJUSIŲ PASLAUGŲ TEIKIMĄ

2.1. Uždavinys: Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę Biržų mieste

2.1.1. veiksmas. Gyventojų poreikius atitinkančių socialinių paslaugų plėtra

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatus juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	8563 42096,56	12500	-	6875	287088,79	348560,35

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į Biržų miesto gyventojų poreikius atitinkančių socialinių paslaugų plėtrą. Socialinės paslaugos – paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas). Socialinės paslaugos apima bendrąsias socialines paslaugas ir specialiąsias socialinės priežiūros paslaugas. Bendrosios ir specialiosios socialinės priežiūros paslaugos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme ir Socialinių paslaugų kataloge, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“.

Tikslinė grupė: socialinę atskirtį patiriantys gyventojai; gyventojai.

2.1.2. veiksmas. Paslaugų skirtų mažinti socialinę atskirtį teikimas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai
-----------------	-----------------	------------------------------	--

2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			22034,63	6665,13	-	3665,82	150745,84	183 116,46

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į socialinės atskirties mažinimą teikiant kitas paslaugas, nei apibrėžta 2.1.1. veiksmo aprašyme (pvz. socialinės, švietėjiškos, sporto veiklos, savanorystė, kurios įtraukia soc. atskirtį asmenis ir padeda integruotis į bendruomeninį gyvenimą).

Tikslinė grupė: socialinę atskirtį patiriantys gyventojai; gyventojai.

2.1.3. veiksmas. Informacijos apie prieinamas socialines ir kitas paslaugasteikimas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
			685	1000	-	550	7765	10000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus, kuriuose numatomos veiklos susijusios su informacijos apie įvairiose organizacijose prieinamas socialines ir kitas reikalingas paslaugas sklaida socialinę atskirtį patiriantiems gyventojams ir tarpininkavimu šias paslaugas gaunant.

Tikslinė grupė: socialinę atskirtį patiriantys darbingi gyventojai ir jų šeimų nariai.

VI. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO IR STEBĖSENOS TVARKOS APIBŪDINIMAS

Vietos plėtros strategijos koordinavimo ir stebėsenos atsakingi organai. Už veiksmų, skirtų vietos plėtros strategijai įgyvendinti, atranką, strategijos įgyvendinimo koordinavimą ir stebėseną atsakingi BMVVG organai ir jų funkcijos (žr. 18 lentelę).

18 lentelė. BMVVG organai ir jų funkcijos

Visuotinis narių susirinkimas (aukščiausias valdymo organas)
✓ Vietos plėtros strategijos ir jos pakeitimų tvirtinimas; ✓ metinių vietos plėtros strategijos ataskaitų tvirtinimas; ✓ galutinės vietos plėtros strategijos ataskaitos tvirtinimas.
Valdyba (kolegialus valdymo organas)
✓ vietos plėtros projektinių pasiūlymų atrankos kriterijų, jų balų ir vietos plėtros projektinių pasiūlymų vertinimo ir atrankos vidaus tvarkos aprašo tvirtinimas; ✓ vietos plėtros projektų vertintojų sąrašo tvirtinimas; ✓ vietos plėtros projektinių pasiūlymų vertinimo ataskaitų tvirtinimas; ✓ siūlomų finansuoti ir rezervinio projektų sąrašo tvirtinimas (atsižvelgiant į vietos plėtros projektų vertintojų vertinimo ataskaitoje pateiktas vertinimo išvadas); ✓ stebėsenos ataskaitų svarstymas ir tvirtinimas; ✓ rizikų, susijusių su vietos plėtros įgyvendinimu, valdymas; ✓ kitos, su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu, susijusios funkcijos.
Administracija (vadovas, koordinatorius ir finansininkas)
Vadovas ✓ kvietimų teikti vietos plėtros projektinius pasiūlymus atrankai rengimas ir skelbimas; ✓ projektinių pasiūlymų registravimas, bylų formavimas ir archyavimas; ✓ vietos projektų pareiškėjų konsultavimas; ✓ vietos projektų įgyvendinimo stebėseną ir stebėsenos ataskaitų rengimas bei teikimas Valdybai ir VRM; ✓ rizikų nustatymas, registravimas ir jos įtakos mažinimo priemonių įgyvendinimas. Savalaikis Valdybos informavimas apie sudėtingas problemas ir rizikas; ✓ komunikacija su projektinių pasiūlymų vertintojais, pareiškėjais, ir kitais suinteresuotais

asmenimis;

- ✓ reikalingų raštų rengimas;
- ✓ projektų patikros vykdymas, išvadų rengimas;
- ✓ atskirų užduočių, susijusių su strategijos įgyvendinimu, vykdymas;
- ✓ lėšų panaudojimo ir veiksmingumo vertinimas ir užtikrinimas;
- ✓ įvairių organizacijų ar asmenų prašymų, pareiškimų, skundų nagrinėjimas pagal leidžiamą kompetenciją;
- ✓ Vietos plėtros strategijos viešinimas;
- ✓ kitos, su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu (ne administravimu), susijusios funkcijos.

Koordinatorius:

- ✓ VPS finansavimo administravimo sutarties sudarymas ir keitimai,
- ✓ mokėjimų prašymų pildymas ir teikimas,
- ✓ ataskaitų rengimas ir teikimas,
- ✓ viešųjų pirkimų vykdymas,
- ✓ lėšų naudojimo tinkamumo kontrolė;
- ✓ komunikacija su išorinėmis organizacijomis ir įstaigomis (pvz. VRM ir ESFA).

Finansininkas

- ✓ Vietos plėtros strategijos finansinės-buhalterinės apskaitos organizavimas, finansinių dokumentų rengimas, kaupimas, archyvavimas;
- ✓ finansinių operacijų teisėtumo užtikrinimas;
- ✓ vietos projektų įgyvendinimo stebėseną ir periodišką ataskaitų rengimą;
- ✓ projektų patikros vykdymas, išvadų rengimas;
- ✓ lėšų panaudojimo ir veiksmingumo vertinimas ir užtikrinimas;
- ✓ kitos, su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu, susijusios funkcijos.

Šaltinis. sudaryta autorių

Įgyvendinimo procedūra. Nustatant vietos plėtros projektų administracinės atitikties, naudos ir kokybės kriterijus, bus laikomasi Vietos plėtros strategijų atrankos ir įgyvendinimo taisyklių 5 priede numatytų rekomendacinių kriterijų. Vienas jų – „vietos plėtros projektas nepažeidžia Vietos plėtros strategijų rengimo taisyklių 4.5 papunkčio“, kuriame nurodoma, jog juridinis asmuo vadovaujasi šiais principais: horizontaliuoju partnerystės, horizontaliuoju vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo, nediskriminacijos ir horizontaliuoju jaunimo principu.

BMVVG veikla yra paremta **partnerystės** principu, leidžiančiu mobilizuoti skirtingų sričių partnerių (bendruomeninės organizacijos ir (ar) kitos nevyriausybinės organizacijos, asocijuotos verslo struktūros ir (ar) įmonės ir savivaldybės taryba) žinias bei įgūdžius, todėl ir atrenkant veiksmų ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojus, bus laikomasi šio principo.

Atrenkant veiksmų ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojus bus užtikrinamas horizontalusis **vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo, nediskriminacijos** principas.

Kviečiant teikti vietos projektų paraiškas, bus siekiama užtikrinti skirtingų grupių atstovų dalyvavimą projektuose ir jų poreikių atitikimą. Vietos projektų vykdytojams bus keliami reikalavimai projektų paraiškose pagrįsti projekto teigiamą įtaką vyrų ir moterų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimui.

Atsižvelgiant į tai, kad BMVVG valdyba yra atsakinga už projektų atranką, ji yra sudaryta vadovaujantis nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principu, tai skirtingų grupių poreikiai bus įvertinti ir jų nepažeidžiama atliekant projektų vertinimą ir vykdant atranką.

Viešinant vietos projektų rezultatus projektai, kurie ženkliai prisideda prie vyrų ir moterų lygių galimybių ir nediskriminavimo principo laikymosi, bus papildomai išskirti įvairių renginių ar viešinimo kampanijų metu.

Vietos plėtros strategijos stebėsenos tvarka. Įgyvendinant bei siekiant kokybiškai užbaigti vietos plėtros strategiją, bus atliekama jos įgyvendinimo stebėseną ir kontrolę visą vykdymo laikotarpį. Už vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėseną atsakinga BMVVG. Ministerija prižiūrės, kaip BMVVG atlieka vietos plėtros strategijos stebėseną.

Vietos plėtros strategijos stebėsenos **tikslas** – sudaryti prielaidas efektyviai įgyvendinti vietos plėtros strategiją.

Miesto VVG vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos **uždaviniai**:

1. kaupti ir sisteminti informaciją apie planuotus ir pasiektus rezultatus;
2. periodiškai rengti vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas.

Renkama pagrindinė informacija ir sisteminami duomenys:

- ✓ planuotos ir pasiektos efekto, rezultato ir produkto rodiklių reikšmės;
- ✓ atrinkti finansuoti ir baigti įgyvendinti projektai;
- ✓ planuojamos ir įvykdytos projektų vykdytojų patikros. Patikrų išvados;
- ✓ projekto biudžeto ir terminų laikymasis.

Pagal poreikį bus renkama ir sisteminama ir kita aktuali informacija.

Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos organizavimas ir vykdymas:

1. BMVVG valdyba paskiria atsakingus asmenis – strategijos įgyvendinimo vadovą, koordinatorių ir finansininką, kurie administruos vietos plėtros strategiją.
2. Strategijos vadovas, koordinatorius ir finansininkas renka ir sistemina informaciją apie planuotas ir pasiektas rodiklių reikšmes, atrinktus finansuoti ir baigtus įgyvendinti projektus bei kt. reikalingą informaciją.
3. Strategijos vadovas, koordinatorius ir finansininkas, atlikdami vietos plėtros strategijos stebėseną vieną kartą per kalendorinius metus parengia metinę ataskaitą apie vietos plėtros strategijos įgyvendinimą per praėjusius kalendorinius metus.
4. Strategijos vadovas, koordinatorius ir finansininkas, pagal nustatytą Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metinės / galutinės ataskaitos formą, ne vėliau kaip iki einamųjų metų kovo 20 d. parengia metinę ataskaitą. Metinę ataskaitą tvirtina visuotinis BMVVG narių susirinkimas.
5. Metinės ataskaitos kopiją ir jos patvirtinimą įrodančio dokumento kopiją (BMVVG valdyba) miesto VVG pateikia VRM ne vėliau kaip iki einamųjų metų balandžio 1 d.
6. BMVVG, baigusi įgyvendinti paskutinį vietos plėtros strategijos veiksmą, numatytą vietos plėtros strategijos finansiniame plane, pagal nustatytą Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metinės / galutinės ataskaitos formą parengia (strategijos vadovas ir finansininkas) galutinę ataskaitą. Galutinę ataskaitą tvirtina visuotinis BMVVG narių susirinkimas.
7. Galutinės ataskaitos kopiją ir jos patvirtinimą įrodančio dokumento kopiją (visuotinio BMVVG narių susirinkimo) BMVVG pateikia VRM ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo vietos plėtros strategijos įgyvendinimo pabaigos, t. y. paskutinio veiksmo, numatyto vietos plėtros strategijos finansiniame plane, įgyvendinimo užbaigimo.
8. BMVVG, Ministerijos prašymu, jos nustatytu terminu, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos, turi pateikti Ministerijai papildomą informaciją, susijusią su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu.
9. Strategijos vadovas viešina stebėsenos ataskaitas interneto svetainėje.
10. Strategijos vadovas ir finansininkas atlieka kitus, teisės aktuose numatytus veiksmus ir BMVVG visuotinio narių susirinkimo bei valdybos nurodymus, susijusius su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu.

Vietos plėtros strategijos pakeitimų inicijavimo procedūra. Vietos plėtros strategija keičiama ta pačia tvarka, kaip ir tvirtinama. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka atrinktos finansuoti vietos plėtros strategijos pakeitimai papildomai turi būti suderinti su Vidaus reikalų ministerija. BMVVG gali keisti vietos plėtros strategiją, kai:

1. Būtina keisti dėl teisės aktų, reglamentuojančių vietos plėtros strategijų įgyvendinimą, pakeitimų.
2. Būtina keisti suplanuotų lėšų paskirstymą tarp vietos plėtros strategijos uždavinių ir veiksmo sričių.
3. Būtina keisti didžiausią galimą paramos sumą vienam vietos plėtros strategijos veiksmui įgyvendinti pagal skirtingus vietos plėtros strategijos uždavinius.

4. Būtina patikslinti vietos plėtros strategijos veiksmų sąrašą, siekiant įgyvendinti vietos plėtros strategijoje numatytus rodiklius.

BMVVG (1 punkto atveju – administracija gavusi informacija apie teisės aktų pakeitimus, likusių punktų atveju – valdyba ir/arba administracija nustačiusi poreikį stebėsenos metu) inicijuoja atrinktos finansuoti vietos plėtros strategijos keitimą. Vietos plėtros strategijos pakeitimus tvirtina visuotinis jos narių susirinkimas.

Ministerija, gavusi vietos plėtros strategijos pakeitimą ir su šiuo pakeitimu susijusius dokumentus per 10 darbo dienų teikia Komitetui motyvuotą siūlymą dėl pritarimo / nepritarimo vietos plėtros strategijos pakeitimui. Komitetas per 10 darbo dienų nuo siūlymo gavimo priima sprendimą dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo. Komitetas įvertina, ar atlikus vietos plėtros strategijos pakeitimą vietos plėtros strategija duos tiek pat arba daugiau naudos ir efektyviau bus siekiama vietos plėtros strategijoje nustatyto tikslo įgyvendinimo. Jeigu Komitetas nustato, kad dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo miesto VVG negalės pasiekti vietos plėtros strategijoje nustatyto tikslo (-ų) ir tolesnis vietos plėtros strategijos įgyvendinimas būtų neefektyvus, Komitetas nepitaria vietos plėtros strategijos keitimui.

Komitetui priėmus sprendimą dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo Ministerijos Regioninės politikos departamentas parengia Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymo pakeitimo projektą, kuriuo patvirtintas vietos plėtros strategijų sąrašas, ir pateikia jį Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui. Regioninės politikos departamentas per 5 darbo dienas nuo šio įsakymo patvirtinimo raštu informuoja miesto VVG apie priimtą sprendimą.

VII. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS PLANAS

1. TIKSLAS. PAGERINTI BIRŽŲ Miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir integraciją į darbo rinką								
1.1. UŽDAVINYS: Remti naujo smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Biržų mieste								
VEIKSMAS	LĖŠŲ POREIKIS	Įgyvendinimo pradžios metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo pabaigos metai
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
1.1.1. Priemonių verslo pradžia suteikimas	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	2500	2000	1000	2500	1500	500
	Valstybės biudžeto lėšos	0	3425	2740	1370	3425	2055	685
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	5250	4200	2100	5250	3150	1050
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	38825	31060	15530	38825	23295	7765
	Iš viso:	0	50000	40000	20000	50000	30000	10000
1.1.2. Biržų miesto gyventojų verslumo didinimui ir verslo kūrimo skatinimui skirtų iniciatyvų įgyvendinimas	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	1500	500	500	1500	500	500

	Valstybės biudžeto lėšos	0	1027,5	342,5	342,5	1027,5	342,5	342,5
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	825	275	275	825	275	275
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	11647,5	3882,5	3882,5	11647,5	3882,5	3882,5
	<i>Iš viso:</i>	0	15000	5000	5000	15000	5000	5000
1.1.3. Pradedamo verslo plėtojimui reikalingų gebėjimų stiprinimas	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	375	125	125	250	187,5	187,5
	Valstybės biudžeto lėšos	0	513,75	171,25	171,25	342,5	256,88	256,88
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	787,5	262,5	262,5	525	393,75	393,75
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	5823,75	1941,25	1941,25	3882,5	2911,87	2911,87
	<i>Iš viso:</i>	0	7500	2500	2500	5000	3750	3750
1.1.4. Bendradarbiavimo tinklo tarp Biržų miesto ir Biržų rajono VVG teritorijoje veikiančių viešojo sektoriaus institucijų, NVO ir verslo subjektų sukūrimas siekiant organizuoti tarpusavio ir bendros prekybos ir paslaugų teikimo grandines	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	0	0	1000	750	750	500
	Valstybės biudžeto lėšos	0	0	0	685	513,75	513,75	342,5
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	0	0	550	412,5	412,5	275
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	0	0	7765	5823,75	5823,75	3882,5
	<i>Iš viso:</i>	0	0	0	10000	7500	7500	5000

1.2. UŽDAVINYS: Gerinti Biržų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybes								
1.2.1. <i>Darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimas</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	750	250	250	750	250	250
	Valstybės biudžeto lėšos	0	1027,5	342,5	342,5	1027,5	342,5	342,5
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	1575	525	525	1575	525	525
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	11647,5	3882,5	3882,5	11647,5	3882,5	3882,5
	<i>Iš viso:</i>	0	15000	5000	5000	15000	5000	5000
1.2.2. Tarpininkavimas įtraukiant neaktyvius asmenis į aktyvią profesinę, švietimo ar visuomeninę veiklą.	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	750	250	250	500	375	375
	Valstybės biudžeto lėšos	0	513,75	171,25	171,25	342,5	256,88	256,88
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	412,5	137,5	137,5	275	206,25	206,25
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	5823,75	1941,25	1941,25	3882,5	2911,87	2911,87
	<i>Iš viso:</i>	0	7500	2500	2500	5000	3750	3750
2. TIKSLAS. SKATINTI SOCIALINĘ INTEGRACIJĄ, UŽTIKRINANT GYVENTOJŲ POREIKIUS ATITINKANČIŲ SOCIALINIŲ IR KITŲ SUSIJUSIŲ PASLAUGŲ TEIKIMĄ								
2.1. UŽDAVINYS: Užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ir kokybę Biržų mieste								
2.1.1. Gyventojų poreikius atitinkančių socialinių paslaugų plėtra	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	5000	4000	1000	1500	500	500
	Valstybės biudžeto	0	3425	2740	685	1027,5	10402,72	23816,34

	lėšos							
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	2750	2200	550	825	275	275
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	38825	31060	7765	11647,5	60890,39	136900,91
	<i>Iš viso:</i>	0	50000	40000	10000	15000	72068,11	161492,25
<i>2.1.2. Paslaugų skirtų mažinti socialinę atskirtį teikimas</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	1565,13	1000	800	1500	1000	800
	Valstybės biudžeto lėšos	0	1072,11	685	548	1027,5	5925,71	12776,32
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	860,82	550	440	825	550	440
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	12153,24	7765	6212	11647,5	37462,34	75505,79
	<i>Iš viso:</i>	0	15651,3	10000	8000	15000	44938,05	89522,11
<i>2.1.3. Informacijos apie prieinamas socialines ir kitas paslaugas teikimas</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	200	200	100	200	200	100
	Valstybės biudžeto lėšos	0	137	137	68,5	137	137	68,5
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	110	110	55	110	110	55
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	1553	1553	776,5	1553	1553	776,5
	<i>Iš viso:</i>	0	2000	2000	1000	2000	2000	1000
<i>Viso veiksmų įgyvendinimui 921 671,81 Eur (iš kurių valstybės biudžeto ir Europos sąjungos struktūrinių fondų lėšos sudaro 831 515,81 Eur</i>								

VEIKSMAS	LĖŠŲ POREIKIS	Įgyvendinimo pradžios metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo pabaigos metai
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Strategijos administravimo išlaidos, eurai</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	1395,00	2635,00	2325,00	2294,00	2635,00	2325,00	2294,00
	Valstybės biudžeto lėšos	616,50	1164,50	1027,50	1013,80	1164,50	1027,50	1013,80
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos							
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	6988,50	13200,50	11647,50	11492,20	13200,50	11647,50	11492,20
	<i>Iš viso:</i>	9000,00	17000,00	15000,00	14800,00	17000,00	15000,00	14800,00
<i>Viso strategijos administravimo išlaidų: 102600 Eur (iš kurių valstybės biudžeto ir Europos sąjungos struktūrinių fondų lėšos sudaro 86697 Eur)</i>								
<i>Iš viso vietos plėtros strategijai įgyvendinti</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	1395,00	15275,13	10650,00	7319,00	12085,00	7587,50	6006,50
	Valstybės biudžeto lėšos	616,50	12306,11	8357,00	5397,80	10035,25	21260,42	39901,20
	Kitos viešosios lėšos	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Privačios lėšos	0,00	12570,82	8260,00	4895,00	10622,50	5897,50	3495,01
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	6988,50	139499,23	94733,00	61188,20	113757,25	154260,73	249911,65
	<i>Iš viso:</i>	9000,00	179651,30	122000,00	78800,00	146500,00	189006,15	299314,36
<i>Viso vietos plėtros strategijai įgyvendinti 1024271,81 Eur (iš kurių valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos sudaro 918212,86 Eur)</i>								